

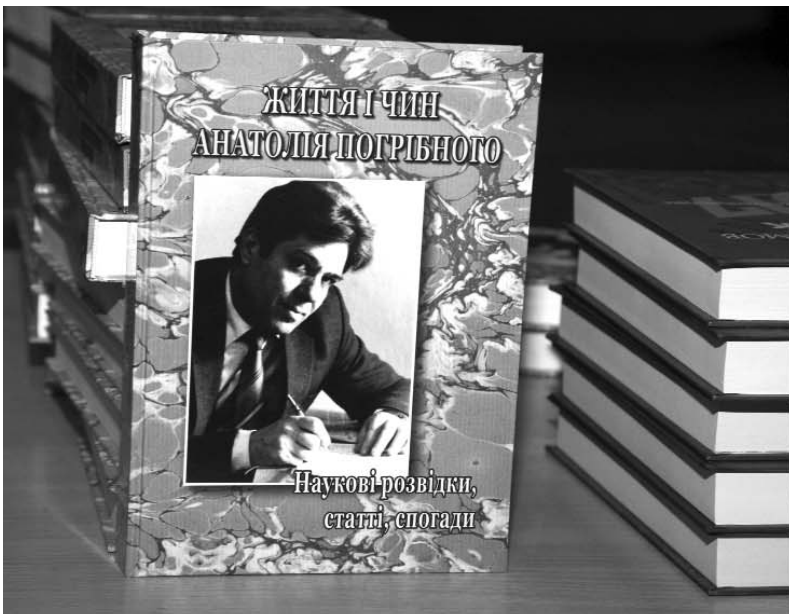
СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівми

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

21 (658), 24—30 травня 2012

На вістрі доби

У великій концертній студії Будинку звукозапису Національної радіокомпанії України (вул. Первомайського, 5-А) у циклі прямоефірних передач «Радіо «Культура» представляє» 17 травня відбулася презентація книжки «Життя і чин Анатолія Погрібного», присвяченої діяльності видатного вченого, доктора філологічних наук, публіциста і громадського діяча професора Анатолія Погрібного. Дійство вела Любов Голота.

Як відомо, «Просвіта» оголосила 2012 рік роком Анатолія Погрібного, адже 3 січня цього року йому виповнилося 70, а в жовтні минає 5 літ, як ми попрощалися з цією сонячною людиною, просвітянином, що був душею великої громадської організації. Від часу виходу книжки відбулося кілька вечорів, зокрема в НСПУ, Національному музеї ім. Т. Г. Шевченка, в м. Шостка Сумської області, Львові та ін.

Центральне правління ВУТ «Просвіта» сподівається, що цю ідею підхоплять українські просвітяни з тих областей, де незрідка бував А. Г. Погрібний, його земляки з Чернігівщини, колеги-науковці, члени педагогічного товариства імені Ващенко, студенти й аспіранти, журналісти і видавці його літературознавчих книг, усі небайдужі, хто пам'ятає радіоцикли «Спілкуймося українською» та «Якби ми вчилися так, як треба», які впродовж десяти років створював у прямому ефірі національного радіо публіцист, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка Анатолій Григорович Погрібний. Теми, які він розробляв глибоко і всебічно, актуальні сьогодні як ніколи, тож — «духа не угаймо!», і хай самовідданість і послідовність нашого товариша, пам'ять про нього додадуть нам сил у повсякденній роботі.

Іван ЮЩУК,
професор

Анатолій Погрібний — громадський і державний діяч, блискучий літературознавець, професор вищих навчальних закладів, політик. Але я зупинюся на одній його іпостасі — іпостасі мовознавця-соціолога, заради чого він пожертвував не одним томом літературознавчих досліджень. І тут він узяв на себе чи не найважливішу для нашого часу місію: будив понівечене, потоптане колонізаторами почуття національної гідності, самоповагу, вселяв віру.

«Якби ми вчилися так, як треба». Століттями вчили нас, настирливо втовкмачували нам у голови, що ми, українці, люди другого сорту, що у нас нема ні своєї історії, ні свого народу, ні своєї мови, навіть імені свого в нас нема. Виховували рабів. Хто усвідомлював себе українцем, переймався долею свого народу, обстоював рідну мову, того таврували знаком малоросійського ненадійного сепаратиста,

потім українського буржуазного націоналіста. Колонізаторам такі люди найнебезпечніші, бо вони формують націю, спонукають людей задуматися над майбутнім своїм і дітей та онуків своїх.

16 липня 1990 року Верховна Рада ще Української РСР прийняла Декларацію про державний суверенітет України — програмний документ, у якому чітко визначено обов'язки держави перед українською нацією: «Українська РСР забезпечує відродження українського народу, його історичної свідомості і традицій, національно-етнографічних особливостей, функціонування української мови у всіх сферах суспільного життя». Але навіть після проголошення незалежності України колишня колоніальна номенклатура, яка залишилася на своїх насаджених місцях, запрограмована на глумлення всього українського, просто ігнорувала й ігнорує ці положення Декларації.

Ті, хто в Конституційну ніч голосував проти надання українській мові статусу державної, і після прийняття Конституції

de facto не визнають її положень, а отже, й права українців на власну державу, на свою мову. Вони й далі, щоб утвердити свою колоніальну зверхність, закріплюють через засоби масової інформації, які в їхніх руках, через державний апарат панування в Україні суржик (бо це не російська мова, що ми чуємо довкола). Цій, нібито російській мові, Анатолій Погрібний дає влучну характеристику устами московського письменника: «Та хіба це російська мова, — вигукує Андрій К. Окара. — То каліка нещасна, а не мова! Якщо від полтавської української душа зігрівається, то від «полтавського руского» вуха в'януть». Анатолій Погрібний чітко й недвозначно розкриває колоніальну природу «полтавського руского»: «Суржик — це прибране в мовну форму суспільно-історичне явище, яке характеризує колоніальне, а в наших умовах — постколоніальне суспільство, свого роду імперський спадок...

Закінчення на стор. 6

ЯК НЕ БУТИ
ЗАРУЧНИКОМ ЧУЖИХ
ІДЕЙ

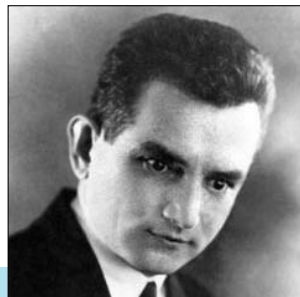
3

«ПРОСВІТА» ВІД СХОДУ
ДО ЗАХОДУ

4–5

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ
«СТРІЛА»

8–9

ІВАН ДРАЧ
СЬОГОДНІ І ЗАВЖДИ

11

ПЕНЗЛІ І ПЕРА

12–13

Утворено Громадський рух «Українська патріотична альтернатива»

Петро АНТОНЕНКО

21 травня в агенції “Укрінформ” відбулася презентація Громадського руху “Українська патріотична альтернатива” (“УПА”). Його створено з ініціативи ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка за участю низки партій і громадських організацій, серед яких Українська народна партія, Конгрес українських націоналістів, УНА-УНСО, Спілка офіцерів України. Їхні представники провели у по-неділок в агенції прес-конференцію, на якій представили нову громадську ініціативу. Ведучий заходу — голова “Просвіти”, народний депутат України Павло Мовчан.

Символічно, що ідея створення такого Громадського руху народилася в середовищі самих громадян, українських патріотів під час відзначення річниці з дня народження Тараса Шевченка, 9 березня цього року біля пам’ятника Тарасові в столиці, а була оформлена і проголошена напередодні річниці перепоховання Кобзаря в Україні.

У своєму вступному слові Павло Мовчан зазначив, що Громадський рух має на меті залучити до активного суспільного життя якнайширші

маси співвітчизників, які вболівають за долю української держави, яких не задовольняють брак єдності, чвари в таборі національно-демократичних сил, не влаштовує розмитість і неконкретність національної складової в їхніх програмах і роботі. Саме на посилення національного, державницького акценту і спрямований новий рух. Громадський сектор, наголосив П. Мовчан, має величезне значення, саме він повинен спонукати політичні партії чіткіше й конкретніше визначити національний пріоритет у своїй діяльності. Щодо нинішніх парламентських виборів, то ніхто серед політичних сил не має права декларувати монополію на опозиційну діяльність. Спектр опозиційних сил значно ширший, ніж це декларується, до нього мають долучитися й інші державницькі сили.

Про це говорили у своїх виступах на прес-конференції заступник голови Спілки офіцерів України Євген Лупаков, голова Секретаріату КУН Володимир Манько, заступник голови Київської організації УНП Віктор Горбаль, інші промовці.

Ініціатори Громадського руху “Українська патріотична альтернатива” оприлюднили Звернення, в якому го-

Фото Олександра Литвиненка

вориться: “Ми, представники організацій, що стояли біля витоків нашої незалежності, закликаємо патріотичні сили до об’єднання в боротьбі за свої права та свободу, за нашу Богом дану державу. Ми віримо, що “УПА” стане всенародним рушенням, об’єднає всі патріотичні сили, які розуміють, що над Україною нависла загроза втрати державності.

Головна мета Громадського ру-

ху — захист і збереження демократичних прав і свобод українського народу. Тому ми закликаємо стати єдиною громадою за нашу незалежність, за нашу Україну.

Сподіваємося, нас почує кожен українець, кожен громадянин, якому дорогі демократія, право обирати гідних, свобода, рівність у громадянських правах. Українці ніколи не стояли на колінах, тож

скинемо із себе нав’язані чужою пропагандою кайдани байдужості, зневіри, меншовартості й починаймо МАСОВИЙ РУХ проти будь-яких утисків наших прав і свобод.

Звертаємося до громадських організацій, політичних партій, які поділяють наші цінності й відповідальність за долю української України. Станьмо всім собором, будьмо разом!”

Заява УВКР щодо рішення Верховного суду РФ про ліквідацію ОУР

Українська Всесвітня Координаційна Рада висловлює рішучий протест проти систематичної політики репресій керівництва Російської Федерації щодо української етнічної меншини на теренах Росії, спрямованої на обмеження їхніх культурних, духовних та інших потреб.

Рішення Верховного суду РФ про ліквідацію єдиної всеросійської української громадської організації “Об’єднання українців Росії” є ще однією ланкою в ланцюгу заходів, які можна розцінювати як політику цілковитої ліквідації та “зачистки” української спільноти в Росії.

Повна відсутність у Росії державних шкіл і дитячих садків з українською мовою викладання, неможливість українцям отримувати теле- і радіопередачі своєю рідною мовою, позбавлення їх можливості відвідання українських церков виявилось недостатнім — Верховний суд Російської Федерації вирішив ліквідувати й можливість українцям самоорганізовуватися, визнавши поза законом “Об’єднання українців Росії” — організацію з понад двадцятирічною історією, біля витоків створення якої стояли такі легендарні постаті, як перший український космонавт Павло Попович, відомий літератор Олександр Руденко-Десняк, нинішній голова ОУР, академік, небіж ушавленого Олександра Довженка — Тарас Дудко, а також десятки інших авторитетних представників української громади Росії. Ліквідовано організацію, що мала свої представництва в усіх без винятку суб’єктах Російської Федерації. Організацію, що в своїй діяльності керувалася нормами російського законодавства й принципами міжнародного права, що стосуються прав та свобод представників етнічних меншин.

Розглядаючи справу по суті, Верховний суд Росії цілком проігнорував проведену роботу керівництвом “Об’єднання українців Росії” щодо усунення зауважень російського Міністерства юстиції,

зادля чого було скликано і проведено позачерговий з’їзд ОУР.

З огляду на викладене вище вважаємо, що керівництво Української держави повинно зайняти чітку та принципову позицію щодо права на самоорганізацію української громади в Росії, як цього вимагає міжнародне законодавство.

Українська Всесвітня Координаційна Рада відзначає, що Прем’єр-міністр, Міністерство закордонних справ України зайняли адекватну позицію на переговорах із російською стороною щодо відновлення діяльності ОУР. Але, як виявилось, — цього недостатньо. Вважаємо, що в нинішній ситуації повинен заявити свою позицію і Президент України, а становище українців у Росії має бути предметом переговорів на найвищому рівні з керівництвом Російської Федерації.

Ми знаємо, що численні українські громади у світі уважно стежать за розвитком подій у Росії, вони підтримують Об’єднання українців Росії і висловлюють його керівництву та членству свою солідарність.

Українська Всесвітня Координаційна Рада висловлює впевненість, що жодні дискримінаційні антиукраїнські дії проти українців Росії сьогодні, як і в минулому, не досягнуть поставленої мети. Впевнені, що українська етнічна меншина в Російській Федерації не зникне з демографічної, соціальної та культурної мапи сучасної Росії.

Ми висловлюємо свою підтримку керівникам українських громад у Росії, тим, хто творив ОУР, тим, хто був і залишається гідними репрезентантами українства в Російській Федерації попри шалений тиск і протидію, ми віримо, що вони виявляться на рівні своєї місії, проявлять солідарність і згуртованість у справі збереження й захисту українського громадського життя в Росії.

Звертаючись до українців Росії, до керівництва ОУР, заявляємо, що Українська Всесвітня Координаційна Рада, українські громади різних держав світу впевнені: спільними зусиллями нам вдасться зберегти реальне Об’єднання українців Росії як невід’ємну складову частину світового українства.

**Голова Української Всесвітньої Координаційної Ради
Михайло РАТУШНИЙ
21.05.2012 року**

Влада обмежує права буковинців на доступ до інформації. Чиновники змушують передплачувати підконтрольні їм видання

Марія ВИШНЕВСЬКА,
м. Чернівці

Інформація, що чернівецька міська влада займається передплатою своєї газети “Чернівці”, з’явилася задовго до старту передплатної кампанії. Це не ноу-хау нинішньої владної команди. Таку практику запровадив ще попередній мер Чернівців Микола Федорук, який передплачував міську комунальну газету “Чернівці” пенсіонерам. Тому рішення сесії міської ради про виділення на передплату свого друкованого органу — газети “Чернівці” — 350 тисяч гривень для міських чиновників продовження “традиції”, з тією лише різницею, що цього разу мерія вперше оприлюднила суму коштів, передбачених на передплату. А те, що це гроші платників податків, які більше знадобилися б для соціального захисту малозабезпечених мешканців міста, вочевидь, владу не обходить.

Із кабінетів обласної державної адміністрації йдуть письмові й усні вказівки всім керівникам організувати і взяти “під особистий контроль” передплату і державних та комунальних видань, і окремих приватних, наближених до влади. Керівники місцевих ЗМІ добре пам’ятають, як до них зі скаргами зверталися ображені читачі, яких свого часу змушували передплачувати газети “Свобода слова”, “Версії” та “Освіта Буковини”. Не таємниця й те, що в області поширена практика видання власних газет різними підрозділами виконавчої влади, на утримання яких щедро витрачаються бюджетні або залучені так звані спонсорські кошти. Але якщо донедавна така ситуація мало обходила журналістську спільноту, то днями обласна організація Національної спілки журналістів України, яка об’єднує працівників і незалежних, і комунальних ЗМІ, вислов-

лює занепокоєння такими діями владників. У заяві зокрема йдеться: “Надходять сигнали з різних трудових колективів про те, що керівники змушують передплачувати підконтрольні владі видання. Пояснюють це горе-агітатори від влади тим, що держава має доносити до людей інформацію про свою діяльність, пояснювати свої мудрі рішення. Але ж очевидно, що влада активізується саме на передодні виборів. Тож справжня мета зрозуміла — обмежити доступ до людей будь-якої іншої думки, крім власної, будь-якої неприхильної інформації про себе. Такі дії влади спрямовані на деформацію газетного ринку, обмеження права громадян на доступ до інформації”.

Чи відреагують місцеві чиновники на такі заяви, важко передбачити, адже йде тотальна мобілізація влади до виборів, а як відомо, хто володіє інформацією...

Міжнародна книжкова виставка-ярмарок у Києві

Із 17 до 20 травня в Українському домі в Києві проходила VIII Київська міжнародна книжкова виставка-ярмарок, засновник і організатор якої Держкомтелерадіо України.

У Київській міжнародній виставці-ярмарку взяли участь понад 200 видавничих організацій. На форумі представлено також продукцію видавництв Італії, Туркменістану, Росії, Білорусі та Ірану.

Чотири дні поспіль відвідувачі мали змогу ознайомитися з кращими зразками книжкової продукції вітчизняних і зарубіжних видавництв. Тут можна було знайти художню, наукову, навчальну, історичну, краєзнавчу, музичну, дитячу літературу на будь-які смаки та вподобання.

Відвідувачів зустрічав “Літературний салон”, де всі охочі мали

змогу поспілкуватися з відомими письменниками сучасності і з молодими авторами. У “Літературному салоні” щодня відбувалися презентації книжкових новинок, літературні зустрічі, круглі столи, семінари, художні автограф-сесії, відкриті дискусії з питань мистецтва книги та проблем книговидавання.

Уперше учасником книжкового ярмарку став Всеукраїнський культурологічний тижневик “Слово Просвіти”, що презентував серію “Бібліотека “Слова Просвіти”, у межах якої минулого року побачили світ шість видань — збірок найкращих публікацій 2001—2011 років, зокрема “Шевченкіани”.

Доторк до духу Кобзаря

Цього дня, 22 травня, весь християнський світ відзначає велике релігійне свято — перенесення мощей (рятували їх від озвірілого турецького халіфа) святителя Миколая з Мир Лікійських до Бар. А український, крім цього — перевезення праху нашого Апостола правди і свободи — Тараса Шевченка з Петербурга до Канева. Тож цього дня у Києві, в церкві Різдва Христового, вже традиційно, за участю представників Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка, активістів національно-демократичних партій, всього кількох народних депутатів України, відбувся поминальний молебень із ушануванням Кобзаря. Відправу проводили отці Української Православної Церкви Київського патріархату.

По закінченні літургії учасники попрямували до Шевченкового парку. Після покладання вінків і квітів до підніжжя пам’ятника Кобзарю відбувся урочистий мітинг. Промови представників громадськості (просвітан, членів Української народної партії, Конгресу українських націоналістів, Спілки офіцерів України тощо) були сповнені стурбованості через наростання антиукраїнських настроїв у державі й прагнення “догукатися” словами Тараса не лише до народу, а й до Печерських пагорбів: за день під куполом Верховної Ради України купка парламентської більшості (Партія регіонів + Компартія України + Народна партія Литвина) голосуватиме за законопроект про введення їхньою волею в незалежній Україні другої державної мови — державної мови північного сусіда.

Співзасновники Громадського руху “Українська патріотична альтернатива” (“УПА”), що представляють найактивнішу частину патріотичних сил, справедливо заявили, що над Україною нависла загроза втрати державності. Але нині, коли при владі антиукраїнські сили, здобути перемогу, як на Референдумі 1991-го і на Майдані 2004-го, буде нелегко. І головною загрозою залишаються не провокації правля-

чої купки, підтримуваної не лише ззовні, а національний розбрат, проти якого виступав, благав, молив Тарас Шевченко. Чи ж дослухаються нині до зову його нащадки, що покірно орють національну ниву по обидва береги сивого Дніпра? Бо просто сподіватися на чудотворне зцілення душ зневірених й

оспалих лише від доторку до мощей Святого Миколая чи духу Кобзаря сьогодні надто мало.

Вл. інф.
Фото Олександра
ЛИТВИНЕНКА

Слово Тараса на Луганщині

Сергій ДЗЮБА,
член правління РО ВУТ “Просвіта”
ім. Тараса Шевченка

До дня перепоховання Шевченка цього року на Луганщині відбувся IV Свистунівський фестиваль поезії Т. Г. Шевченка. У цьому селі стоїть пам’ятник Кобзарю — перший пам’ятник йому в Луганській області. Громада на чолі з сільським головою Юрієм Позняковим, учні та вчителі сільської школи (директор Л. Богунова) взяли активну участь у підготовці традиційного заходу. На фестиваль зібралося 82 учасники: 56 учнів нашого району, решта — зі Слов’янського та Троїцького, міст Северодонецька та Брянки.

Конкурс відбувся у трьох номінаціях: виразне читання поезії Кобзаря (соціально-політичні мотиви; ліричні мотиви; поезії про Т. Г. Шевченка, Україну, рідний край).

Після п’ятигодинного марафону журі визначило переможців.

Гран-прі (поїздка з учителем до м. Києва у музей Т. Г. Шевченка) від голови Сватівської РДА отримала Людмила Подопрігора (Сватівська гімназія) за поему “Марина”. У першій номінації 1 місце поділили Антон Савченко (м. Северодонецьк) та Ганна Шевченко (сmt Нижня Дуванка Сватівського р-ну), 2 місце Володимир Позняков (Сватівська гімназія) та Віктор Шкута (сmt Нижня Дуванка), 3 місце — Софія Чумак Сватівська ЗОШ № 6) та Олексій Кожушко (сmt Нижня Дуванка). Було визначено переможців решти номінацій.

Переможці отримали грамоти лауреатів, просвітянські “Кобзарі”, грошові винагороди (1 місце — 500 грн, 2 — 400, 3 — 300). Для своїх шкіл переможці отримали ґрунтовний “Короткий тлумачний словник української мови” ВЦ “Просвіта” та комплекти дисків.

Наступний V Свистунівський фестиваль поезії Т. Г. Шевченка відбудеться 22 травня 2013 року. Крім цього вирішено звернутися до Правління ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка з проханням надати Свистунівському фестивалю статус загальнодержавного і всепросвітянського.

В Ужгороді День перепоховання Шевченка відзначили народним вічем

“Поховайте та вставайте, кайдани порвіте!” — під таким гаслом в Ужгороді відбулися заходи з відзначення 151-ї річниці перепоховання Тараса Шевченка в Україні та вшанування жертв політичних репресій. Організатори зібрання — Всеукраїнське товариство “Просвіта”

ім. Т. Шевченка, Українська народна партія, Народний рух України. У заході взяли участь представники “Батьківщини”, Української платформи “Собор”, Конгресу українських націоналістів та обласних громадських організацій Союзу українців та “Бойківщина XXI століття”.

Традиційно вшанування Шевченка розпочалося ходом від Ужгородського греко-католицького кафедрального собору до пам’ятника Великому Кобзареві, де відбулося віче з покладанням квітів.

“Сьогодні ми вшануємо не тільки Тараса Шевченка, а й жертв політичних репресій, згадуємо героїв, молимося та запалюємо свічки пам’яті, адже казав пророк: “Поховайте та вставайте, кайдани порвіте!” Ми всі повинні мати Шевченкове слово у своєму серці, у своїй душі, щоб не стати відступником чи запродавцем, про яких поет казав: “Славних пращів великих правнуки погані...” — зазначив ведучий зібрання, голова об-

ласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Володимир Піпаш.

Голова Ужгородської міської організації УНП Ярослав Кирлик закликав нести гідно у своїх серцях вічне слово Кобзаря, втілювати його заповіді у життя. І тоді в Україні справді здійсниться Шевченкове пророцтво: “І на оновленій землі врага не буде — супостата, а буде син і буде мати, і будуть люде на землі”.

Голова фракції “Батьківщина” в Закарпатській обласній раді Андрій Сербайло розповів про репресії в Україні й закликав до гуртування проти зла. “На жаль, і нині актуальні слова Т. Шевченка, які чітко характеризують сучасну владу, так звану державну еліту, “мовчазну” інтелігенцію та більшість громадянства, яке “мовчить, витріщивши очі”.

Біля пам’ятника Кобзареві лунали пісні на слова Тараса Шевченка, а також його

вірші, які декламувала Ксенія Хоменко. Надихав учасників віча і чудовий спів Мар’яни Савчур.

На завершення урочистостей всі учасники виконали “Заповіт” під керівництвом Ярослава Кирлика — диригента хору ім. А. Волошина Ужгородського греко-католицького кафедрального Хрестовоздвиженського собору та запалили свічки пам’яті Великому Кобзареві й жертвам політичних репресій.

ІЗ ЗВЕРНЕННЯ учасників народного віча

“Заявляємо рішучий ПРОТЕСТ проти політики колоніального, антиукраїнського та антинародного, олігархічного режиму Януковича-Азарова-Табачника, спрямованої на встановлення диктатури, нищення всього українського, розкол і манкуртизацію суспільства, викорінювання моралі, деградацію економіки та розквіт корупції, “розбудову держави “дикого капіталізму”, де багаті будуть ще багатшими, а бідні — ще біднішими.

Не такої України прагне український народ. Не про таку Україну мріяв Т. Шевченко, боролися патріоти. Тому вимагаємо припинити антиукраїнську та антинародну політику, політичні репресії, звільнити політичних в’язнів”.

Вл. інф.

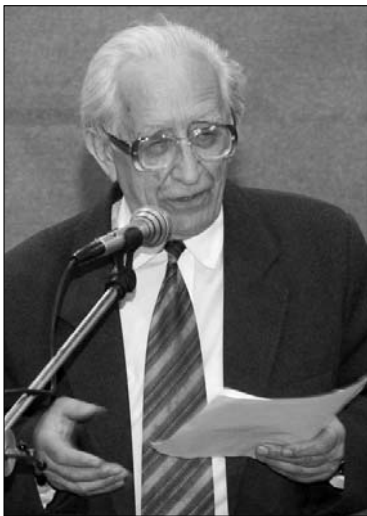

“Слово Анатолія Погрібного має дійти до кожного українця, до кожної молодої людини, якщо ми не хочемо втратити Україну”.

На вістрі доби

Закінчення.
Початок на стор. 1

Проростає він лише за умов, коли країна, а разом із нею і її мова потрапляють у підлеглість іншій країні, іншому народові, іншій мові. У цьому разі мова метрополії здійснює на підколоніальній території руйнівницьку роль: деформує її, нищить, відтісняє, що означає — руйнує і саму душу народу”. Сучасна мовна ситуація в Україні — це наслідок тривалої колонізаторської політики Петербурга й Москви в Україні, і цю політику адепти колоніалізму ради свого панування хочуть пода-

Професор Іван Ющук

ти нам як культуртрегерську місію і законсервувати на віки.

Прикро, що є ще українці, які допомагають п'ятій колонії в Україні. З гіркотою Анатолій Погрібний констатує: “Ото ж бо вона і є, хронічна наша ситуація, коли навіть рідних братів не єднає ані Україна, ані українська мова. Один леліє Україну як найбільшу святощ, другий — витравлює її в собі; одному найдорожча рідна мова, другий — зросійщує свій край; один прагне возвести власну, міцну Українську державу, другий — заподадливо тягне її під владу іншої”. Дають про себе знати метастази колоніалізму — рабська догідливість.

До українців, які жахаються того, що можна дбати про свій народ, про свою мову, про свою національну культуру, Анатолій Погрібний звертається із запитанням: “Чому, чому мають чіткий національний орієнтир влас-

Співає заслужена артистка України Тетяна Негрій

ного державотворення (а він має стосунок і до речей, пов'язаних з етикою) поляки і хорвати, чехи і болгари, грузини й естонці, росіяни і словаки, словенці та угорці, не кажучи вже про десятки тих європейських і позаєвропейських народів, які вже давно державно утвердилися та вражаюче розвинулися саме на національній основі, і чому немало хто у нас... і досі то не знати чого побоюється ось цього національного орієнтира, то навіть його відкидає?” І тут же Анатолій Погрібний додає, виділяючи цю думку курсивом: “Я ще і ще раз повторю: *позанаціональних, безнаціональних, стримано, злегка національних і т. п. орі-*

Директор Видавничого Центру “Просвіта” Василь Клічак

Анатолій Григорович дуже шанував народний хор “Гомін” і його керівника Леопольда Яценка. Пісні на честь “народного професора”

єнтирів творення та утвердження власних держав громадянського суспільства не знала, не знає і не може знати жодна нормальна сучасна країна, надто настільки розвинена, як будь-яка з західноєвропейських”. То чого сахатися, якщо хтось із недоброчинців орієнтацію на своє національне, обстоювання свого національного

Лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка, кінематографіст Леонід Мужук

починає обзивати націоналізмом? Ніхто нам і нашим дітям та внукам не збудує демократичної багатії висококультурної України, якщо не ми самі. Всі, хто приходить на нашу землю, знають лише одне, як казав Тарас Шевченко: “Дери та дай, і просто в рай, хоч і рідню всю забори!” Проте люди зі сторони повинні врешті-решт знати: Україна — це не уламок колишнього Советського Союзу, не вавилонська башта, це держава українців, виборена

На цьому вечорі вперше було вручено дипломи лауреатів премії імені А. Погрібного. Диплом № 1 отримав радіожурналіст Василь Марусик, який десять років редагував радіоцикли ювіляра

нашими предками у важкій багатостолітній кривавій боротьбі заради нащадків. У ній, до речі, може бути місце всім, хто хоче докласти й свого розуму та рук для її розвитку й процвітання, а не для власної наживи.

Україна поки що залишається в усіх відношеннях гуманітарною напівруїною. А це зумовлює і її економічну деградацію. Бо культура й економіка нерозривно пов'язані. Рівень національної економіки залежить від рівня національної культури. Цього не хочуть розуміти ті, хто захопив, загріб економіку під себе, ради власних непомірних прибутків.

Ішла і йде боротьба за Україну. І гріх стояти осторонь, чекати, що з того вийде. Майбутнє залежить від нас. І не обов'язково кидатися на амбразуру. Прикладом для нас повинен служити Анатолій Погрібний. “Ось іду до Луганська, — згадує він, — мав я в купе трьох сусідів... Говорили вони по-російськи, я лише по-українськи, — ну, думаю, нічого я цим не демонстрував, а просто говорив собі та й годі, як і завжди за будь-якої ситуації з людьми з України та в Україні, — і ось недовзі спостеріг: спершу один теж по-українськи обізвався, потім — другий, потім (справді з труднощами) третій. І ось уже й провідниця почала по-українськи озиватись. Ось вам і Донбас, що його дехто вважає вже безнадійно російськомовним!”

Виступи Анатолія Погрібного зібрані в п'яти об'ємних книгах. Це щира, безпосередня, дружня розмова з українським народом, з кожним із нас, з нашим сумлінням. Вражає в них енциклопедична обізнаність автора з предметом своєї розмови. Власне, це фаховий посутній діалог з усією

Україною, бо скільки тут уміщено висловлювань із листів наших співгромадян — мудрих, доброзичливих і навіть україноненависницьких! Але цих болісних, проте світлих роздумів великого патріота Анатолія Погрібного наша молодь вже не знає, бо й за його життя вони виходили, за винятком першої книги, мізерними накладками — тисяча примірників! Треба перевидати. Ні, не як історичну пам'ятку, а як нашу

Журналістка Емма Бабчук — однокурсниця Анатолія Погрібного

найгострішу зброю. Навіть не все, а хоч би “По зачарованому колу століть” чи вибрані розділи з його іскрометних виступів. Коштів нема? А хіба ми вже такі бідні? Я кладу тисячу гривень, хтось іще сотню, десятку. І видамо мільйонним накладом. Слово Анатолія Погрібного має дійти до кожного українця, до кожної молодої людини, якщо ми не хочемо втратити Україну.

Іван ЮЩУК
Фото Олександра ЛІТВИНЕНКА

На вечорі виступили Анатолій Мокренко, Іван Драч, Павло Мовчан, Микола Нестерчук, Олександр Шепнівський, Василь Чепурний

Ярослава ВЕЛИЧКО,
головний редактор тижневика
“Аудиторія”, член Національної
спілки журналістів України, від-
мінник освіти України

Із родинного архіву

Переді мною аркуш поживлого паперу, дрібно списаний рівним каліграфічним почерком: “Станислав, 1899 рік. До світлого виділу Товариства “Просвіти” у Львові...”

Цей архівний документ — звіт голови місцевої “Просвіти”, першого українського управителя початкової школи у Станиславі, що на Львівщині, Василя Герчанівського про відкриття читальні “Просвіти” в селі Солові.

Вдивляюся в молоді вродливі обличчя на фотопортретах, що у Кімнаті-музеї сільської школи. Тут родина Герчанівських мешкала на зламі XIX—XX століть. Скільки часу минуло, а станимирчани зберегли добру пам’ять про своїх учителів і подвижників!

Читаю-перечитую намістинки слів: “Заявляю, що і далі моїм старанням буде віддаватися, як і дотепер, тихій, негосподній праці на полі просвіщення нашого руського хлібороба та підвищення його так морально, як і матеріально, та щоб виховати його на славу нашої дорогої неньки-України”.

Із великої любові до рідного народу, усвідомлення громадянського й професійного обов’язку молоде подружжя Василь і Марія Герчанівські, закінчивши вчительську семінарію, покинуло тепле родинне гніздо і поїхало в сільську школу, де, крім основної учительської праці, заснувало читальню “Просвіти”, касу взаємодопомоги — заради найшляхетнішої мети: вивести з темряви поневолені рідний люд, навчити грамоти і національної гідності дітей, подарувати їм віру й надію на власну Українську державу!

Це тільки один приклад із великої подвижницької праці просвітян, але для мене він найдорожчий, бо то були мої прадіди і прабабуся.

Від усвідомлення — до чину

Навіть у часи найбільшої темряви є люди, які запалюють свічки, “коли ще зоря не заграла”. Українська історія багата велетнями духу. Саме такі люди 8 грудня 1868 року заснували у Львові Товариство “Просвіта”.

Завдання організації чітко й мудро сформулював студент Львівського університету Андрій Січинський у промові на зборі, на якому було проголошено створення нової організації: “Кожний нарід, що хоче добитися самостійності, мусить дбати про те, щоб нижчі верстви суспільності, народні маси піднести до тої ступені просвіти, щоби ця народна маса почула себе членом національного організму, відчула своє громадянське і національне достоїнство й узнала потребу існування нації як окремішньої народної індивідуальності...”

Чи не в тому першопричина наших нещасть, що українці досі не відчули себе отим “членом національного організму”, а найгірше — того не усвідомила так звана еліта. Якби на чолі держави стояли державні мужі, сьогодні ми могли б говорити про справедливе, повне і безповоротне утвердження української мови у всіх сферах життя багатой і щасливої країни. Бо “чия мова — того й влада”. І саме від провідників нації, від їхнього патріотизму й моральності залежить духовне здоров’я суспільства, а отже, економіка й добробут народу.

І поки кожен українець не ус-

Товариство, яке формує націю

У час світової кризи (всі кажуть: економічної, а я стверджую — моральної, адже саме недотримання елементарних норм моралі породило всі біди, і не лише в українському суспільстві) хочу звернути погляд читачів на роль “Просвіти” у нашому житті — вчора, сьогодні, завтра.

відомить себе відповідальним перед минулим і майбутнім, поки не ідентифікує себе зі своєю нацією, доти не вилізти нам із тієї ями, в якій перебуваємо. Тим паче, що маємо приклади жертвовної праці, самопожертви, мудрости, мужности і героїчної боротьби своїх батьків і дідів — не задля особистої вигоди, а для того, щоб їхні нащадки, тобто ми з вами, щасливо жили у своїй багатій незалежній державі. Вони зробили все від них залежне, нам залишилося зовсім трішки — наповнити державну будівлю гордим українським духом і чесною працею.

Першим кроком на цьому шляху є бажання знати історію свого народу і свого роду. Нашій молоді дуже часто бракує саме цієї поінформованости. І тільки тоді, коли людина усвідомлює, що за її плечима — покоління чесних і мужніх предків, що ті предки мали колись могутню державу, а потім століттями виборювали свободу своєї поневоленої землі, вона вже не зможе бути пасивним спостерігачем духовної і матеріальної деградації народу. А від усвідомлення перейде до конкретних дій.

До джерел

На час процитованого на початку статті документа Товариство “Просвіта” вже діяло в Галичині тридцять один рік, а до 1914 року тут працювало вже 75 філій, 2944 читальні, 2664 бібліотеки, Товариство налічувало 197035 активних членів.

Діяльність “Просвіти” тривала і після Першої світової війни. Масово будувалися народні домівки. “Просвіта” дала життя товариствам “Сільський господар”, “Союз українців”, “Рідна школа”, “Пласт”, Науково-літературному центру НТШ, організовувала народні свята, хори, драмгуртки, заснувала музеї, друкарні, народні школи, торговельні курси, економічні організації “Центросоюз” і “Маслосоюз”.

На могилі Тараса Шевченка. Канів

Христина Соболь, Ярослава Величко, Надія Любомудрова, Ярослав Пітко, Христина Бурштинська, Роман Іваничук

У Східну Україну “Просвіта” з відомих причин прийшла пізніше, але поширювалася дуже активно і швидко. 1905 року філії засновано в Києві, Катеринославі, Одесі, Кам’янці-Подільському, Житомирі, Чернігові, а також на Кубані, в Бакі, у Владивостоці. Їх очолювали видатні письменники і вчені — Борис Грінченко, Леся Українка, Михайло Коцюбинський, Микола Аркас.

Із діяльністю “Просвіти” пов’язані імена тисяч відомих і невідомих інтелектуалів.

Це “Просвіта” разом із патріотично-спортивними організаціями виховала юнацтво, яке без вагань стало у лави Українського Січового Стрілецтва, Української Галицької Армії та Армії УНР. Їх і досі називають найінтелектуальнішими арміями світу. Могутній опір насильницькій російсько-більшовицькій колективізації у 20—30-х роках минулого століття на центральних, східних і південних українських землях, а потім — на приєднаних західноукраїнських, свідчить про те, що українці почувалися вільними і гордіми господарями на своїй землі. А чи могли стільки літ у жорстоких умовах боротися повстанцями у 1940—1950-х роках, якби не мали високих поривів до волі, прищеплених справжньою елітою нації — провідниками цих рухів?

Тож не дивно, що волеюбо-

ність і освіченість поневоленого народу лякала окупантів. Російські царські війська, вторгнувшись до Львова 1914 року, насамперед опечатали архіви і канцелярію “Просвіти”. Поляки, захопивши Львів 1918 року, заарештували голову “Просвіти” Івана Кивелюка. 1939 року більшовики влаштували повальні арешти просвітян, а згодом німецькі окупанти розстріляли в Бабиному яру Олену Телігу, закатували в концтаборі “Заксенгаузен” Олега Ольжича, знищили багатьох інших провідників нації. Але саме советський режим обірвав діяльність “Просвіти” і на довгі роки занурив український народ у темряву комуністичного пекла. Ці плоди бездуховности ми поживемо й досі...

Однак нація, вихована “Просвітою”, не дала себе повністю знищити чи асимілювати. У тюрмах, на засланні, на вигнанні, на чужині та на рідній “своїй землі” українці зберегли нескорений дух, рідне слово й ідею державної незалежності.

Раби зростали до синів своєї України-матері

Наприкінці вісімдесятих років минулого століття на аукціоні гаварецької кераміки, організованому Товариством Лева на Бернардинському подвір’ї у Львові, збиралася молодь. Там уперше пролунав заклик молодого інженера з ВО “Кінескоп” Ігоря Мельника створити Товариство шанувальників рідної мови.

В умовах страшного тоталітарного режиму, під недремним оком опричників КГБ, компартії та комсомолу на справжній вчинок спроможні були лише одиниці, та й ті за вільну думку опинилися у радянських тюрмах і концтаборах. “Де зараз ви, кати мого народу?” — запитував Василь Симоненко і у 28 років зовсім не добровільно пішов із життя. За нез’ясованих обставин загинула Алла Горська. У тюремному карцері прийняв смерть Василь Стус. Одягала “пурпуровий плащ” і йшла “на ви” Ліна Костенко — і потім десятиліття писала свої геніяльні твори “в шухляду”. На 25 років ув’язнення замість смертного вироку був “амністований” правозахисник Левко Лук’яненко. Милосерднішою виявилася радянська система (чи, може, доля?) до братів Горинів, В’ячеслава Чорновола, Михайла Осадчого, Ірини та Ігоря Калинців, які з ув’язнень таки

вийшли живими й одразу продовжили боротьбу, випускаючи самвидавські “Український вісник”, “Євшан-зілля”, “Кафедру”...

Страшно було навіть брати в руки заборонені видання, але не читати їх уже було неможливо. Страшно було розшифровувати і множити магнітофонні записи нелегальних збірань Гельсінкської спілки, але про те, щоб того не робити, не могло бути й мови. Небезпечно було збирати підписи за державність української мови — за це могли відрахувати з інститутів, звільнити з роботи... Але, мабуть, настав такий час, коли з’явилася щось сильніше за страх. Чи то чорнобильський вибух змусив замислитися над сенсом життя, чи нове покоління дозріло до почуття обов’язку перед своєю нацією...

Що є найбільшою цінністю у житті? — запитував себе не один. Найперше, що спало на гадку, було “здоров’я”, а коли роздумував трохи довше, то доходив інших висновків. Навіщо здоров’я роботи? Щоб ще краще працювати на свого власника? Навіщо здоров’я закутому в кайдани в’язниці? Щоб продовжити свої муки? Свобода особиста і свобода нації — ось без чого не можна бути людиною! І тільки власна справедлива держава зможе забезпечити твою свободу! Такі думки долали сумніви й страх і додавали сили.

13 червня 1988 року національно свідомою громадою збиралася у Львові на установчі збори Товариства рідної мови, щоб відродити духовний осередок українства.

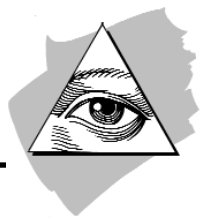
...У той день моросив дощ, але біля Клубу будівельників на вулиці В. Стефаника, в якому мали відбутися збори, зібралися сотні людей. Брама була замкнена. Чутка про те, що секретар міськкому Компартії Адам Мартинюк (той самий, якщо хтось не знає, що так міцно засів в Українському парламенті) заборонив збори, викликав гнів і обурення. Хтось почав збирати підписи під телеграмами протесту до “батька перебудови” М. Горбачова. А поряд — райвідділ МВС, мовчки снують похмурі стражі порядку... У повітрі зависла тривога. Нерішучі погляди зупинилися на постатях відомих і шанованих людей: як вчинять вони? Патріархи української культури Микола Колесса й Роман Іваничук, не вагаючись, ставили свої підписи! І тоді до петиції потягнулися сотні рук.

Хтось запропонував піти до пам’ятника Іванові Франку і там, просто неба, провести установчу конференцію. Хтось закликав влаштувати пікети перед будинком міськкому партії.

Натовп рушив. Ми йшли на раду до Каменяря.

Не маючи досвіду проведення публічних акцій, вийшов на трибуну Ігор Мельник. Уперше промовляти перед таким велелюдям Іван Макар, Ярослав Путько, Павло Шеремета, Василь Репетило. Магічно діяла на збурений люд виступи Михайла Гориня, Ірини Калинець, Романа Крип’якевича, Ганни Іваницької. Важко пригадати сьогодні всіх, хто виступав на тому першому імпровізованому мітингу. Зрештою, тоді я мало кого з них знала “в обличчя”. Але відчувала, як у цей час натовп ставав громадою, промовці — лідерами, слово означало дію. Як у Василя Стуса — “Раби зростають до синів своєї України-матері...”

Далі буде.

Місія Кирила і Мефодія і християнізація Русі в IX ст.

Сергій ШУМИЛО,
заступник голови “Товариства
пам’яті князя Оскольда”,
м. Київ

*Продовження.
Поч. у числі 20 за 2012 р.*

Із грецьких джерел відомо, що наслідком походу русів 860 року на Константинополь було укладення мирного договору між Руссю і Візантією. Одним із пунктів цього договору було питання про хрещення русів.

Подібні свідчення про перше Хрещення на Русі в IX ст. зустрічаються у багатьох візантійських авторів, зокрема у патріарха Фотія, Микити Пафлогонянина, Костянтина Багрянородного, Кедрина, Скилиці, Зонари, Льва Граматика, Михаїла Гліки та інших. Із цих джерел ми знаємо, що хрещення прийняли ті руси, які здійснювали похід на Царгород. А “Повість времінних літ” та інші вітчизняні літописи керівником цих походів однозначно називають київського князя Оскольда. Найдетальніше вказані події описані в Никоновському літописному зводі, що доніс до нас відомості раннього руського літописання. Крім того, свідчення про похід русів на Царгород і прийняття християнства зустрічаємо також і в інших вітчизняних джерелах. Навіть такі пізні з них, як Густинський літопис, Мазуринський літописець, Хронограф західноруської редакції та інші зберегли пам’ять про цю подію. Згадки зустрічаються й у Степенній книзі, Київському Синописі та інших творах. Навіть Церковний Статут св. князя Володимира відображає факт прийняття християнства на Русі за св. патріарха Фотія.

Грецькі джерела повідомляють, що в результаті укладення між Руссю і Візантією мирного договору з Константинополя до русів відряджено християнську просвітницьку місію, що успішно охрестила руського князя і деяких із його бояр, дружинників і підданих. При цьому Костянтин Багрянородний та інші візантійські автори уточнюють, що сталося це хрещення на спеціально скликаному вічі після тривалих релігійних диспутів і показаного грецьким місіонером чуда з неспалимим Євангелієм. Ці описи близько перекликаються з повідомленнями Никоновського літописного зводу, де в розділі під заголовком “О князи Русьтєм Осколде” не лише повідомляється про прийняття русами та їхнім князем християнства, а й уточнюється, що хрещення було здійснене в результаті чуда з Євангелієм, яке не згоріло, а сама ця подія має безпосередній стосунок до київського князя Оскольда.

Ці ж події описуються в житійних текстах про св. Кирила (Костянтина Філософа) і Паннонських, й інших, зокрема в Кольбертинських анналах і Бандуричєвому казанні. З них ми дізнаємося, що чудо з неспалимим Євангелієм здійснили Кирило і Мефодій під час своєї так званої “хазарської місії”, яка відбулася в 861—862 рр. У результаті цього дива від них тоді хрестилися язичницький каган і близько 200 сімей.

При цьому італійська легенда уточняє, що солунські брати місію навернення язичників до

християнства здійснили не в самій Хазарії, а в “хазарській провінції”, а Бандуричєве казання доповнює, що св. Кирилом (Костянтином Філософом) був охрещений тоді руський князь-каган, правда, помилково названий Володимиром. Проте таке помилкове змішування двох хрещень Русі 860-х і 980-х рр., тобто при Оскольді й Володимирі, зустрічається в багатьох джерелах післяволодимирової доби. Навіть Церковний Статут св. князя Володимира змішує дві ці події і повідомляє, що Володимир прийняв хрещення від патріарха Фотія, що жив за 100 років до Володимира і за якого Русь справді прийняла хрещення в 860-ті рр. У Тверському і Воскресенському літописах повідомляється, що Костянтин Філософ, а в “Повісті времінних літ” просто Філософ проповідував християнство київському князеві Володимиру. Таким чином, незважаючи на хронологічні неточності, давньоруський літопис зберіг пам’ять про причетність святих Кирила і Мефодія до хрещення Русі в IX ст.

На думку акад. В. Ламанського, подібні змішування подій першого і другого хрещень Русі свідчать про те, що автори цих описів користувалися джерелами, які не дійшли до нас, але через незнання подробиць хрещення за Оскольда помилково перекладали їх як хрещення за Володимира. Крім того, вважали акад. О. Шахматов, акад. Б. Рибоков та інші, в XII ст. давньоруські літописні тексти знали істотного редагування з боку переписувачів (так звана “Мстиславова редакція 1118 року”). Особливої цензури зазнали повідомлення про перше Хрещення Русі в IX ст., які, на догоду династично-політичним інтересам Рюриковичів, штучно переносилися на події Володимирового хрещення. Це і викликало плутанину.

Та хоч би як було, але, зіставляючи згадані візантійські й вітчизняні свідчення про хрещення русів у 860-ті рр. і подробиці так званої “хазарської місії” Кирила і Мефодія, правдивою є версія, що перше хрещення на Русі в IX ст. здійснили саме ці слов’янські просвітители.

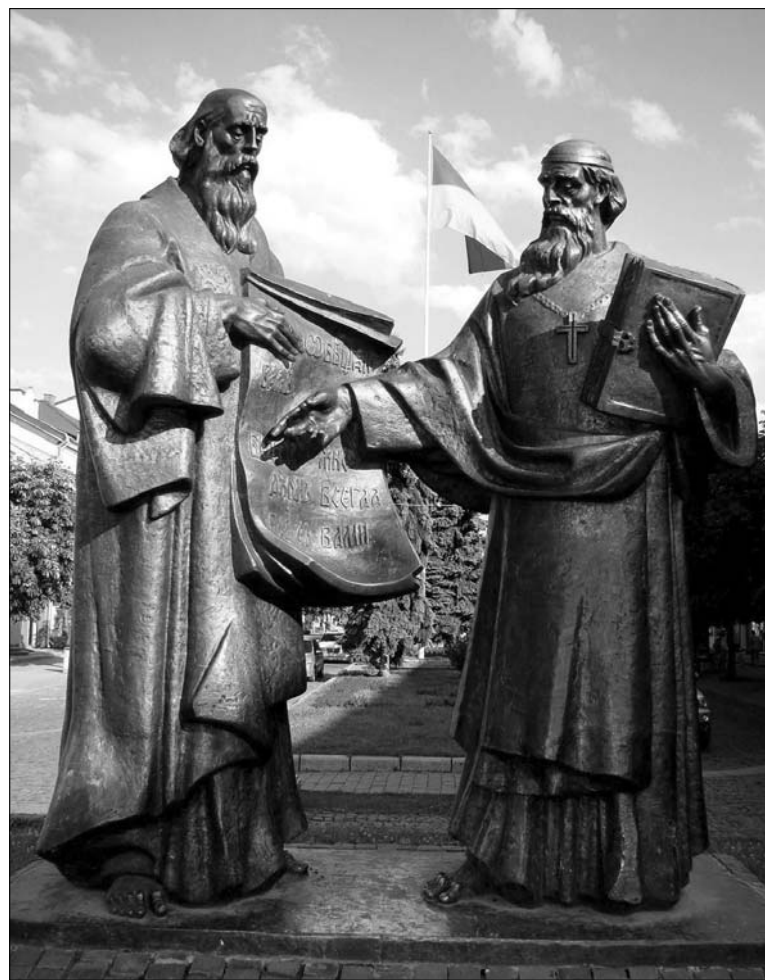
У житті св. Кирила (Костянтина Філософа) відзначається, що він із братом хрестив язичників — кагана хазар і його людей, тож деякі історики зробили висновки, що брати хрестили хазарські племена. Цю думку спростовує факт, що хазари на той час були не язичниками, а монотеїстами (головним чином іудеями), а іудаїзм уже довгий час був офіційною релігією Хазарського каганату. До того ж, на думку С. Плетньової, хазаро-іудейські кагани настільки фанатично були прихильні своїй новій вірі, що саме в цей час вели в країні релігійні війни. Цілком очевидно, що від св. Кирила хрестилися тоді не хазарські, а якісь інші племена. Кирило і Мефодій справді їздили у складі хазарського посольства в м. Ітиль, можливо, навіть брали участь у диспуті з іудейськими первосвященниками, проте та місія була суто дипломатичною і виявилася невдалою. Про це в листі до Хасдая Ібн-Шафрута свідчить і хазаро-іудейський каган Іосиф. Навертання хазар-

ського кагана до християнства в 860—861 роках, про яке йдеться в пізніших редакціях житія св. Кирила, історія не знає. Як відзначає С. Плетньова, “християнізація Хазарії взагалі не влаштувала кагана, оскільки вона, по суті, означала ідеологічне підпорядкування сусіднім християнським державам і, головне, могутній Візантійській імперії”. Тому з часів примусового запровадження в Хазарії іудаїзму християнство, що мало тут давнє коріння і розгалужену церковну організацію (сім епархій на чолі з архієреями), опиняється в нерівних умовах з новою державною релігією. На думку С. Плетньової, від невідомої надзвичайної віротерпимості в каганаті не залишилося і сліду. З цієї думкою погоджується М. Артамонов, який зазначає, що з введенням у Хазарії іудаїзму “релігійні обмеження і переслідування поширилися не лише на християн, вони охопили і мусульман”. Більше того, в країні на релігійному ґрунті почалася жорстока громадянська війна. С. Плетньова зауважує, що “нова релігія не об’єднала, а навпаки, роз’єднала і без того хитке державне утворення, очолюване хазарами. Прийняття іудаїзму каганом, царем і усією ітильською знаттю відірвало їх від хазарської аристократії. Між ітильською і провінційною аристократією почалася боротьба за владу і вплив у каганаті. Боротьба велася безжально, в ній гинули не лише “фрондери”, але і видатні представники іудейської верхівки”.

Тож говорити про прийняття хазарським каганом християнства в 860-ті рр. не доводиться. Може йтися лише про хрещення східнослов’янських язичницьких племен, які до цього довгий час перебували в тісному військово-політичному союзі з Хазарією, і тільки помилково, за старою пам’яттю, були названі пізнішими авторами житія св. Кирила “хазарами”.

На думку В. Ламанського, “усі слов’янські племена, які платили данину хазарам, називалися загальним ім’ям хазар, точно так, як згодом стали називатися ім’ям Русі”. Нагадаємо, що, згідно з “Повістю времінних літ”, у тій чи іншій формі данинної залежності від Хазарії певний час перебували східнослов’янські землі полян, сіверян, радимичів і в’ятичів. Та і в самій Хазарії, повідомляють арабські автори Абульфед, ал-Бекри та інші, слов’яни складали значну частину населення каганату. Тому, як вважає Ламанський, для західних агіографів “уся ця велика країна від Дербенту на північний захід до Києва і далі була Хазарією”. Подібне уявлення про землі східних слов’ян складалося не без участі самих хазар. Так, хазарський каган Іосиф у листі до скарубника кордовського халіфа, описуючи Хазарію, приєднав до неї і значну кількість земель східного слов’янства, що перебували в данинній залежності від неї. Більше того, навіть у деяких візантійських та італійських джерелах XIV—XV ст. під терміном “Хазарія” згадуються Крим і Причорномор’я, а саме Чорне море називається Хазарським.

Тому не дивно, що переписувачі житій св. Кирила (тексти яких дійшли до нас лише у спис-

Пам’ятник Кирилу й Мефодію в Мукачеві

ках XV—XVI ст.), помилково називають східних слов’ян “хазарами”, а їхні землі “Хазарією” або “провінцією Хазарії”.

Слід зазначити, що помилка щодо хазарського походження подніпровських слов’ян була поширеною не лише серед зарубіжних, а й вітчизняних авторів, причому у XVIII—XIX ст. Навіть у так званій “Історії Русів”, виданій у Москві 1846 р., її автор, називаючи слов’янських воїнів “козарами”, стверджує, що пізніше греки перейменували їх “з козар у козаки, і така назва назавжди вже у них залишилася”. При цьому автор “Історії Русів” до “козар” зараховує і напад русів на Константинополь у 860 р., а також і самого київського князя Оскольда, названого тут “звитязним у війнах”.

Подібна думка часто зустрічається в літературі XVII—XVIII ст. Так, у літописі гадяцького полковника Григорія Грабянки (кінець XVII—поч. XVIII ст.) стверджується, що “народ малоруський, прозваний козаками”, походить “від козар” і що “їхні, козаків, пробацьки — козари”, а також, що “народ славенський або козари” “перетворилися з козарів на козаків”. Більше того, автор стверджує, що “від козарів малоруські вої мало що змінили: змінили назву, замість козарів козаками іменуються”. А про похід на Константинополь і хрещення в IX ст. Грабянка повідомляє так: “Каган з охотою піддався на підмову і з великим військом козарським... рушив на стольний град Константинополь. І таки взяв би його, коли б не був переможений чудесною нездоланною силою Пресвятої Богородиці... Після тієї страшної перемоги над козарами під Константинополем... невдовзі козари, з греками помирившись по-християнськи, почали від херсонян переймати віру і, спориднившись з ними, поклали в себе православно-кафолічний догмат проповідувати. І на тому наміру своєму твердо стояли”. Також Грабянка пише, що хазари “продовжували владарювати над Києвом та над іншими руськими землями, щедру данину в них збираючи”.

В іншому документі — кон-

ституції П. Орлика за 1710 р. про предків українських козаків стверджується, ніби “народ козацький, давній та відважний, раніше званий козарським, спочатку піднісся безсмертною славою, широкими володіннями і героїчними діями, яких не лише сусідні народи, але і сама Східна (Візантійська) Імперія на морі й на суші боялась настільки, що Східний Імператор, замисливши умиротворити цей народ, поєднався з ним тісним союзом”. І що народ цей був тоді навернений до “віри православного східного обряду, якою колись відважний козацький народ був просвічений через козарських князів від Константинопольського Апостольського престолу. І відтоді аж донині (наш народ) твердо в ній перебуває, ніколи не створюючи чужинської релігії”.

Безумовно, ні “Історію Русів”, ні літопис Г. Грабянки, ні Конституцію П. Орлика неможливо в цьому випадку розглядати як серйозні джерела. Проте наведені цитати свідчать про те, наскільки вказана помилка була поширеною аж до XVIII—XIX ст., що навіть у політичних документах як загальноновизнаний факт відбивалося помилкове уявлення про хрещення в IX ст. не Русі, а “Хазарії”, і що нібито через “хазарських каганів” християнство поширилося на Русі. Тут історія вітчизняного православ’я починається не від Володимира, а задовго до нього, від якогось “козарського князя”, що прийняв православ’я від Константинопольського патріархату. Тут ми бачимо зв’язок із легендою Паннонського життя про хрещення “хазарського кагана” св. Кирилом, посланим константинопольським патріархом.

Тож якщо навіть вітчизняні автори припускалися подібних помилок, то чого чекати від зарубіжних укладачів і переписувачів житійних оповідань, які були малознайомі з історією Хазарії і Русі, і тому з повною серйозністю повідомляли про хрещення в 860—862 рр. “хазарського кагана” і його підданих.

Далі буде.

Корінь і крила Івана Драча

У числі 18 тижневика ми надрукували добірку віршів відомого поета і почули багато відгуків — хороших і... різних. Питали нас наші читачі й таке: який він сьогодні, Іван Драч? Читайте, дізнаєтесь. Іван Драч — Герой України, має багато державних нагород, був головою НРУ, Української Всесвітньої Координаційної Ради, Конгресу української інтелігенції, нині очолює Товариство “Україна-світ”. Відомий у багатьох іпостасях. Колись, як він уже був депутатом ВР України, лауреатом багатьох літературних премій, побачивши у мене в руках його книжку, одна жінка запитала: “А що, Драч іще й вірші писав?”

Насправді хоч ким би він був, лишався насамперед поетом. Дискутують, був він конформістом чи нонконформістом, зраджував комусь чи ні — адже нібито добре почувався за будь-якої влади. Одне беззаперечно: він ніколи не зраджував рідним Теліженцям, де його корені, і своїй крилатій музі.

У 1960-ті бурхливо увірвався в поезію, вражаючи всіх неординарними, епатажними, часто фантазмагоричними образами, підносячи своїх односельців, простих селян-трудівників чи митців до космічного рівня: *А на пружинистій шворці, звішені за манжети, // Припилені гостри ми зорями, в небо йшли штани* (“Балада про випрані штани”).

Директор ВЦ “Просвіта” Василь Клічак згадує: “Коли в студентські роки ми читали поему Івана Драча “Ніж у сонці”, я замислився, що може означати вислів “Українські коні над Парижем”. Згодом цей образ пояснив кінорежисер Юрій Іллєнко. Виявляється, фільм Параджанова “Тіні забутих предків” французи назвали по-своєму. Він ішов у паризьких кінотеатрах із шаленим успіхом, там люди з вечора займали черги за квитками. Тоді письменниця Марієтта Шагінян писала репортажі в “Известия”, зокрема й те, що фільм українських кінематографістів “Огненные кони” надзвичайно популярний. У Москві дивувалися: чого це український фільм має такий успіх, та ще й — у Франції, в Парижі. Тоді я зрозумів цю метафору Івана Драча”.

До речі, один із розділів поеми “Ніж у сонці” присвячений майстрові народної творчості Залізняку, який із глини витворював чудових коней. Роботи українських майстрів також підкорюють світ дивовижним мистецтвом. Тому цей образ багатозначний. Німецька книжка Драча так і називалася: “Ukrainische Pferde über Paris”. Можливо, в цій метафорі і його крилатий кінь...

Поет Микола Воробйов свого часу так висловився про вплив цього видатного шістдесятника, який розбудив багатьох: “Зовсім розламати будинок йому не вдалося. Але й те добре, що діти можуть пробігати дівкою, котра лишилась відтоді, коли він був молодим”.

Нині Іван Драч, як і в юності, ламає усталені канони, осідлавши крилату музу, і не забуває науки, яку отримав у Теліженцях. Колись у своїх дивовижних баладах захоплено повідав про життєву мудрість земляків, їхні високі моральні цінності, зокрема баби Корупчихи у “Баладі про вузлики”: *Була колись у мене баба Корупчиха, // Мені і досі її руки світять. // Була баба Корупчиха темна, неграмотна, // Мені і досі її руки світять. // Хто був голодний, — приходив до Корупчихи — // Вона кожного вузликом наділяла... // А сховали її у позичений хустці, // Бо свої вона у вузлики пов’язала.*

У вірші “Нотація самому собі” з нової збірки “Сивим конем” поет ніби згадує цю науку: *Коли тобі дуже гірко // Кому ще гіркіше знайди // Тільки вдвигайся зірко //*

До стражденного підійди // Скажи йому слово ласкаве // Хоч биль тобі дух забива // Спитай його: “Як твої справи // Мудра моя голова? І робить висновок: Головне ти його збадьорив // А вже певно збадьорив себе...

У поезії “Сни матері у місті” писав: *Я бачу матір, як з кімнати // Вона проходить на балкон // І нумо жати та сапати... // Йде місяць-сапка в її сон. // Всі обсапає тротуари, // Усі асфальти, всі мости, // Обгортає всі сніва й чари // Від темноти до ясноти. // Щоб все росло, що народилось, // Щоб все незрошене зросло... // І навіть тоді, коли Втирає внучці ніжні соплі, Таж туга висне, мов мана, // Вже й я стою, мов корч картоплі, // І обгорта мене вона...*

І в найновішій збірці поет так само гостро відчуває турботи односельців, які так і не діждалися “покращення життя вже сьогодні”, їхню любов до землі: *Баба з дідом повзуть на город // Переможці війни світової // Український городній народ // По-пластунськи повзуть наші вої // Костилі біля призьби лежать // Босі ноги своє одходили // По-пластунськи вперед в сіножать // Пруть старі із останньої сили // Дзот останній городній їх дот // Літо літуй зиму зимувати // На пиріїв блекоту на осот // Серце реве як чеку із гранати...*

Іван Драч, як і його земляки, все життя обробляє свій город, хоч би як тяжко доводилося. І все ж, підіймається в небо, розпростерши крила, які йому подарувала доля. Про його мандрівки в українське зарубіжжя наша розмова.

— Іване Федоровичу, де найкраще жити зарубіжним українцям?

— Напевно, в Канаді. Їх там багато, понад мільйон, велика українська громада. Кількість земляків також впливає на якість життя. У США, можливо, українців ще більше, але вони розкидані по території. У Канаді ж сконцентрованіші.

Нещодавно, у грудні, був у США на запрошення американсько-української Фундації “Україна-США” на відзначення 20-ліття Незалежності. Вручили мені приз за участь у проведенні референдуму 20 років тому. Цю Фундацію очолює Надія МакКонел.

Вдалося побувати в двох музеях: Едгара Аллана По і Волта Вітмена.

Зустрічі зі мною були у Нью-Йорку, Філадельфії й Вашингтоні. Там також був мер Києва Попов. Українці, на жаль, там досі не мають спільної думки. Ці люди, з якими я зустрічався, більше прихильні до мельниківців. А бандерівці, зокрема Аскольд Лозинський, закликали не йти на зустріч із Драчем.

Але кому цікаво, той при-

йшов. Я в Нью-Йорку радий був бачити Євгена Стахова, останнього молодогвардійця, як про нього писали. Була доктор філософських наук, громадська діячка Марта Богачевська і Ростислав Хом’як, пропагандист Липинського старенький Пеленський, Ганна Бойчук-Щепко, дочка видатного художника, монументаліста Михайла Бойчука та інші. Бібліотекар, літературознавець, журналіст Михайло Штогрин запросив на зустріч в університеті Урбана Шампень штату Іллінойс. У цьому українському центрі часто проводять зустрічі з українцями.

— Нещодавно були в Румунії, які враження від поїздки?

— Так, у шевченківські дні був у Південній Буковині. Там дуже привітні Генеральний консул України в Сучаві Василь Боєчко з дружиною Надією. Ми були на шевченківському святі, зустрічалися з українцями. Село звється Негостина. Я сказав: коли нас так гостинно приймають у Негостині, де б це знайти Гостину, щоб подивитися, як там може бути. Невже ще краще?

Мені надзвичайно подобається архітектура буковинських румунських храмів. Нагадує нашу Буковину. Адже в Україні лише третина Буковини, дві третини в Румунії. Хотілося, щоб наше українське православ’я було на такому рівні, як там. Це щось надзвичайне, дуже близьке, домашнє. Я закоханий у румунське православ’я. Ті храми мають особливу архітектуру. Їхні написи, мозаїки, фрески, оздоблення незвичні для нас. У нас оздоблення всередині, а в них зовні, храми надзвичайно красиві. Румунам пощастило, вони нарешті об’єднані навколо однієї Церкви, в одній державі, їх НАТО захопило, обняло, вкладає туди великі гроші.

1763 року поблизу Драгомирни в Буковині знайшов пристанище в монастирі Святого духа Паїсії Величковський (1722—1794). Це відомий український православний святий, старець, аскет. Переклав із грецької церковнослов’янською книжку “Добротолюбіє”, яка стала найулюбленишим духовним читанням серед ченців і мирян. У той час він мав великий вплив на православ’я в багатьох країнах, зокрема на творення Оптиної пустині, на формування інституту старчиків. Свого часу старчиками були Лев Толстой, Федір Достоевський, Григорій Сковорода. Це був інститут так би мовити “старійшин”, які вчили людей. Цей вплив зберігається й досі.

Рівень життя у румунських містах вищий, ніж у нас, а у віддалених селах навіть нижчий, ніж у наших гуцулів. У дельті Дунаю також мешкає частина українців. Наприклад, біля Галаца (давня

руська назва Малий Галич). Кажуть, що якийсь час там був похований Мазепа. Досі два райони міста носять його ім’я. У Галаці є пам’ятник Мазепі скульптора Герорге Тенасе. А в Полтаві й Києві ніяк не можна добитися, щоб поставили вже готовий пам’ятник.

— Куди ще любите мандрувати?

— Минулого року був у Ризі, в Латвії. На жаль, уже немає Ояра Вацієтиса, мого друга. Зате живий-здоровий Кнутс Скуенієкс, знаменитий латвійський поет і перекладач, який сидів разом із українцями в таборах, вивчив нашу мову, перекладає українською. Живий також Імант Аунінс, Імант Зіедоніс. Це надзвичайно цікавий світ. Мені пошастило, що я з одного боку мав крило кавказьке — Вірменію, Грузію, Азербайджан, а з другого — балтійське. Одне гаряче крило, а друге холодне. Маю з ними контакти. На жаль, помер великий литовський поет, прозаїк, драматург Юстінус Марцинкявичус, надзвичайно цікава людина. Жив-здоров Міколас Карчяускас, мій друг.

Коли Рауль Чілачава був послом України в Латвії, він багато латвійських книжок перекладав українською і грузинською мовами, грузинських і українських — латвійською. Тоді у нас налагодився добрий контакт.

Із донькою та внучкою їздили у Грузію до доньчиної подруги, внучки Юрія Оліферовича Збанацького. Коли ми туди приїхали, то покликали моїх грузинських друзів. Зустрілися з головою Спілки письменників Грузії Маквалюю Гонашвілі, грузинськими письменниками, дипломатами. Потім поїхали на гору Мтацмінду, де поховано письменників, науковців, артистів, національних героїв Грузії, схиляли голови перед Отаром Чіладзе, моїм другом, Нодаром Думбадзе, Георгієм Леонідзе, Симоном Чіковані, іншими письменниками. Коли мені було тяжко в Києві, я летів у Грузію.

Відбувся вечір-зустріч, на нього прийшли грузинські письменники, перекладачі, українці з діаспори. Мені було важливо розібратися, чи правду пишуть про Грузію наші ЗМІ, зокрема про два її обличчя. Так воно і є. Для молоді, для силовиків, для армії М. Саакашвілі створив дуже гарний край. Але щоб знати справжнє життя, треба піти на ринок. Там з одного боку велика розкіш, а з іншого — як і в нас, бідні люди.

Разом із Лесею Збанацькою ми їздили в Сурамі, де жила Леся Українка, відвідали музей нашої видатної поетеси. Нас зустріла

надзвичайно цікава жінка Ніно Салакайя. Вона виховалася в музеї Лесі Українки, її батьки там працювали. Для неї Леся Українка — це щось своє, рідне.

— Де за кордоном Вам найбільше сподобалося?

— Де був наймолодшим. В Італії — це 1962-й, мені тоді було 26 років. Флоренція, Рим, Неаполь — надзвичайні міста. Я мав мету — подивитися італійські фільми. Один раз хотів піти, то кадебісти, які були в нашій бригаді, мене не пустили. Вдруге нікому не сказав, тільки Віктору Костюченку. Уночі пішли з ним на околицю Риму й дивилися фільм “La Notte” (Ніч) Антоніоні. Мало що розуміли, але було цікаво. Прийшли, сіли, раптом розкрився дах, зоряне небо над головою... Коли повернулися в Україну, знайшов англійський текст цього фільму й примусив дружину, яка знала англійську краще за мене, та її викладачку, щоб переклали. Така була закоханість у кіно.

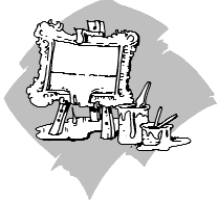
— Якщо порівняти вищих осіб різних держав, що можна сказати?

— Коли нещодавно з Євгеном Станковичем підписували лист на захист Анатолія Мельника, колишнього гендиректора художнього музею, якого шойно зняли, ми говорили, як непросто порозумітися західному світові зі східним. Наприклад, Віктор Янукович після концерту Кобзона їде на зустріч із Ангелою Меркель. А вона за два-три дні до того була у Байреті, — знаменитому німецькому місті, де відбуваються фестивалі музики Вагнера. Там зберігся театр того часу, навіть стільці риплять так, як за часів Вагнера. І ось Янукович приїжджає з Межигір’я, де в нього сотні гектарів землі, вишукані люстри, басейни тощо, а вона — з комунальної квартири, звідки керує величезною державою. Як непросто цим двом світам сходиться до купи! Це вражає. Ми живемо в дуже складному вимірі й ще довго не розумітимемо один одного, поки це зійдеться до якоїсь середньої величини. Ідеться саме про керівників держави. Звичайні люди один одного добре розуміють.

— Як зарубіжні українці оцінюють незалежність?

— По-різному. Одні сприймають скептично, інші махнули рукою, мовляв ніколи толку з цієї України не буде. Але все це — неправильно. Треба вишукувати можливості, щось реально робити в цій країні.

Спілкувалася
Надія КИР’ЯН

Галина КИРПА

Дуже часто ловлю себе на думці, як нелегко писати про людину, яку близько знаєш і безмежно любиш. Думки набігають одна з-поперед одної, мов хвилі на берег, і ти розгублюєшся, яку з них пропустити наперед.

Хто вона — Людмила Задорожна — для мене? Посестра? Приятелька? Чи, може, повітря, завдяки якому дихається і просто, й вільно? Одного я певна на всі сто — без неї мені навряд чи пощастило б дізнатися найголовніше про справжню (а не вдавану) дружбу й любов між людьми, про взаємопідтримку, самовідданість і самопожертву. Вона стала для мене уособленням безкорисливих взаємин і свідченням того, що в дружбі не може бути ні лукавства, ні хитрощів, ні недовіри. Що справжня дружба — чи не найкоштовніша річ на світі (достеменно так, як і твердив у листах своєму учневі Михайлові Ковалінському Григорій Сковорода). Її надійне плече я не раз відчувала в найтяжчі моменти свого життя...

Народилася Людмила Задорожна 14 травня 1942 року в мальовничому селі Скибинці на Вінниччині. Саме там у неї вперше прокинулася жага до малювання. І вона виявилася настільки впертою, що перший свій малюнок дівчинка нашкрябала цвяхом на металевому ліжку. Найдужче її вабили нехитрі дитячі книжечки з малюнками, які могла роздивлятися годинами. Дивом і відкриттям була для неї й навколишня природа — і дитячі очі проходили там перші уроки вдивляння й замилювання її красою. До дівчинки, спостережливої і життєлюбної, кожна весна, літо, осінь і зима приносили щось нове, і завжди — як уперше.

І вона відчиняла вікна свого серця навстіж — для снігів, дощів, струмків, квітів і птахів, бо все було для неї дивом і відкриттям.

Згодом родина перебралася на околицю Києва Водогін. Там Люся закінчила семирічку. А оскільки весь час малювала, то батько її підтримував у виборі фаху: “Любить малювати, то нехай їде й малює...” Так, отримавши батькове благословення, дівчина п’ять років здобувала освіту в Київському художньому училищі прикладного мистецтва (1961). З

Володарка чарівного пензля

З нагоди ювілею відомої української мисткині Людмили Задорожної

на розмаїта й неповторна, що в неї можна занурюватися з головою, забуваючи сіро-прикрі одноманітні будні, й від того крашати. А потім переконуєшся, що та краса справді здатна зупинити мить і перетворити її на вічність. Фантазійний світ Людмили Задорожної невидимо проникає в світ реальний, але не руйнує його, а навпаки — робить ніжнішим, добрішим, привабливішим. Світ ілюзії мовби повертає до нас реальність іншим боком, де людська душа спрагло шукає первозданної краси й довершеної гармонії і знаходить її в душах трав і квітів і, шойно відчувши те все лише на дотик, завмирає від невимовного щастя.

Палітра пейзажів Задорожної мовби насичена тишею з тисячі тонів і напівтонів. Яка пластика рухів у дерев із “Седнівських краєвидів”! Здається, вони ось-ось відірвуться од землі й гайнуть у світ, несучи вдалину свої тривоги, світло й чистоту. Її квіти й дерева через свою позірну безмовність мовби передають настрій творця. Квіти й дерева — як живі. Вони удосталь уміють сумувати й радіти, співати й шепотіти, мріяти й прощатися (цебто відцвітати), дивитися в небесну блакить і ловити свої відображення в дзеркалах калюжі. Жінка, яка намалювала все це, безперечно, має діткливу душу поета і бездоганний музичний слух. Бо коли мандруєш від одної картини до другої, то ніби ступаєш босоніж по траві й чуєш шелест вітру в гіллі бузку, спів лісових дзвіночків і конвалій, гупання серпневих яблук. А ще всюди ввижається незрима присутність людини, що теплою рукою пригортає до себе кожну гілочку чи стеблинку. І чути ледь вловимий подих Бога. Часом її дерева скидаються на тонке мереживо, яке аж відчуваєш на дотик. Недарма ж світлої пам’яті мистецтвознавець Володимир Підгора, споглядаючи виставку, мовив: “Хіба ви малюєте? Ви ніби вицілюєте свої роботи!”

Її улюблені “персонажі” — дощі, вечори, ночі, сніги, сонця, човни, будинки, півні — завжди різні й завжди настроєві (“Двоє”, “Два сонця”, “Два півники”, “Зимові сутінки”). Вона має дивовижний дар відчувати настрій живої природи, тому їй так легко знов і знов іти на поклик дерев і квітів, вікон і скверів і розгадувати їхні таємниці. Пригадую, якось ми допізна вибирали в нас у селі картоплю, аж скрала нас ніч. І хоч як ми були стомлені, Люся не могла собі дозволити упустити щасливу нагоду — саме буйно цвіли чорнобривці. Ціла грядка горіла їхнім цвітом-вогнем! Люся поставила перед грядкою стілець і мольберт і заходилася їх малювати. Здавалося, во-

на не малює, а виконує якийсь магічний обряд чародійства. Досі в мене перед очима те дивовижне видовище — напівказкове, напівреальне: красива жінка, забувши про все на світі — при світлі місяця! — переносить на полотно красу чорнобривців, повну нічної таїни!

Поважна сторінка творчості Людмили Задорожної — картини-поєми, картини-міти, символічні й глибоко філософські за суттю (“Дажбог”, “Очеретяна”, “Весняна казка”, “Реквієм”). Ось, скажімо, “Дерево життя” (1967) — у чотири яруси намальовано пагорби, мов козацькі могили. На найвищому — як на перехресті вітрів і негод — голе гіллясте дерево. Чи не Україна? Он же вона ожива-відроджується блакитними пагонами — новими сподіваннями. Це — картина-іс-

торія, картина-пам’ять, картина-символ.

Є ще одне незабутнє враження про Люсині картини. У вересні 1993 року письменниця Ольга Мак, відвідавши Україну по п’ятдесяті роках еміграції, вперше познайомилася з творчістю Людмили Задорожної. Повернувшись додому, в Канаду, вона написала мені в листі: “Я починаю заздрити Люсі, що вона може пензлем зобразити те, для чого слово непридатне”.

Людмила Задорожна надзвичайно любить Седнів, де впродовж багатьох років відбувалися пленери українських художників. Там, у Седневі, народився її прекрасний цикл “Самі собі в своїй господі” — зворушливий до щему гімн простій людині. Тут ніби замерла мудра вічність. Справжнє, не прикрашене нічим, людське буття. “Я оце б усіх бабусь у селіх понамальовувала! Таке щось у них є прекрасне, що відходить, що його вже немає”, — каже Люся, і голос у неї тремтить. О, звісно, якби її воля — вона не проминула б жодної бабусі й дідуся, додивилася би до кожної усмішки, кожнісінької зморщечки!

До їхніх очей і рук! От якби і цей цикл, і решту картин Задорожної видати альбомом і показувати світові високі зразки сучасного українського імпресіонізму. І якби наші владці розуміли, яку унікальну спадщину ми маємо, то такі речі відбувалися б саме з їхньої ініціативи...

А поки що не владці, а інші і помічають Люсю, і люблять — рідні, друзі, колеги. Ті, кому її завжди не вистачає. Свідчення цьому “Книги відгуків” різноманітних її виставок. Скільки в них теплих слів подяки! Ось найхарактерніші з них:

“...Я в захваті від Ваших картин... Дивлячись на Ваші прекрасні зими, натюрморти з квітами, відчуваєш рідну природу, її різнобарвність і розмаїтість. Ваші “україночки” викликають ностальгію за минулим, яке знаєш тільки з розповідей мамі...” (В. Г. Білявська)

“Завжди був щирим прихильником Вашого таланту. Таким і залишаюсь після перегляду виставки...” (Володимир Куткін, художник)

“...Своя художня мова, свій почерк, який ні з ким не слугаєш. Дякуємо за добру енергетику, закладену в твори!” (Галина Зубченко, художник-монументаліст, із донькою Ярославою)

“...Ваша серія “Мир землі нашій” — це шедевр філософського розуміння єдності людини і природи, Всесвіту. Цілющі паростки народних традицій мистецтва проросли у Вашому живописі буйноцвітотом. Саме через таких художників, як Ви, промовляє Україна до світу: “Дивіться, яка я!” (Неля Заблоцька)

“...Виставка дуже гарна. Але сказати це і тільки буде дуже мало. Вона запалоє душу світлою силою. З кожного малюнка струменить жива творча думка твоєї душі і землі нашої України. Дерева, квіти, люди — це і мікрокосм, і макрокосм світу цього. Я вірю у незнищенність людського духу! Ти будеш жити вічно в Україні і в своїх творіннях...” (Г. З. Пономаренко, художник)

Зі шемом помічаю, що багатьох із цих людей уже немає на світі, хоч лишилася назавжди їхня щирість. Додам од себе: мені дуже хотілося б жити у світі Людмили Задорожної, де немає й крихти марнославства — серед людей із задумливими поглядами, серед квітів із барвистими очима, серед дерев із раними душами. У світі чуйності й добра, де завше легко знайти порозуміння. Цей світ збагачує наші душі. Це — світ-затишок, світ-диво, світ-натхнення. Ми ніколи в ньому не заблукаємо й не станемо чужими. А наші серця, може, навіть заквітують, як ноти на картині Людмили Задорожної. Бодай на час того “концерту”, що зветься життям...

Олег ГРИНІВ,
доктор філософських наук, Львів

Національна гідність українця

Одна з найбільших у Європі націй опинилася перед загрозою україноциду, цебто тотального знищення. Парадокс у тому, що такий злочин намагаються вчинити українофоби під її національним прапором і гербом, під спів національного славня, в якому запевняють: “Ще не вмерла України ні слава, ні воля”. Співають, а самі вже ладнують над нацією зашморг.

народу, турбота про своє та його благо, сприяння становленню й утвердженню України як суверенної і незалежної, правової, демократичної, соціальної держави, готовність відстояти її незалежність, служити і захищати її, розділити свою долю з її долею”. Все-таки тут знаходимо родзинку. Якщо турбота про своє благо — це патріотизм, то доморошені олігархи, які мають дачі (“своє благо”) на Кіпрі чи збільшують власні капітали в офшорних зонах, — це справжні українські патріоти!

Проект Концепції націлений на виховання не українського патріота, а *патріота України*. Підміна поняття, що насправді вихолощує суть, бо можна любити Україну як географічну величину і водночас ненавидіти її народ. Не уточнено, які “історико-патріотичні заходи” сприяють патріотичному вихованню. Чи можна виховати патріота на фальсифікованій історії Другої світової війни? Тепер відомо, що жорстокі Жуків гнав неозброєних українців на форсування Дніпра, бо кремлівський диктатор наказав узяти Київ до річниць більшовицького перевороту в Петрограді. Звісно, таких сцен не показують. То якого патріота виховують на подібних “історико-патріотичних заходах”? Яких патріотів виховують ініціатори спорудження в Харкові пам’ятника Жукову, який підписав наказ про виселення українців з рідних земель 22 червня 1944 року? Подібні заходи не тільки не виховують “патріота України”, а й зневажають національну і навіть людську гідність українців.

Не передбачає проект Концепції заміни назв вулиць, площ, населених пунктів, які незалежна Україна успадкувала від СРСР. Чи почуватимуться українськими патріотами мешканці міст Дніпропетровська, Кіровограда, Дніпродзержинська, Кузнецовська? А про центральні вулиці й площі Леніна, Маркса, чекістів, Радянської України, різних річниць “Великого Жовтня”, “Ленінського комсомолу” — говорити годі! Чи допустили б австрійці, щоб у назвах вулиць і площ увічнювали очільників Третього Рейху та події, пов’язані з історією нацистської Німеччини?

Противники очищення наших населених пунктів від більшовицького ідеологічного намулу заперечують, обґрунтовуючи економічними чинниками. Звісно, лукавлять! Такі чиновники, політики думують про інше: вони намагаються нав’язати нашим громадянам думку, що незалежна Україна — це не здійснення нашим народом споконвічної мрії про відродження держави, а розроблений “кимось” такий собі “проект держави України”. Як кожен проект, він має піддатися певному випробуванню. Вороги українського народу докладають зусиль, щоб протидіяти утвердженню України як повноцінного суб’єкта міжнародного права. Проти незалежної України виступають внутрішні й зовнішні вороги, які представляють антиукраїнські (приховані та явні) політичні партії, Російську Православну Церкву, переважна більшість держфункціонарів РФ.

Національно-державне відродження України не може бути легким процесом, бо

на політичну арену виходить велика європейська держава, що змінює співвідношення політичних сил не тільки на нашому континенті. Без усвідомлення цього українці завше будуть заручниками чужих ідей. Нині на перше місце виходить проблема нашої національної гідності, національної гідності кожного українця.

Виникає запитання: як домогтися докорінних змін у нашій державі? Вони настануть лише тоді, коли в душах абсолютної більшості українців утвердиться національна гідність. Як виховати таку людину, ще сто років тому писав Іван Франко в праці “Молода Україна”. На жаль, нинішнє покоління українців не знає цієї праці. Окрім того, починаючи з XIX століття, галицькі українці набули значного досвіду захисту своїх прав, національної гідності в умовах конституційної імперії Габсбургів, чого не могло бути в самодержавній Росії. Набутий досвід треба використовувати творчо в незалежній Україні.

Домогтися докорінних змін у нашій державі можна лише тоді, коли в душах абсолютної більшості українців утвердиться національна гідність. Безумовно, сподіватися на нинішню державну владу марно. Ще у середині 90-х років центральні державні органи розробляли різні концепції, програми, плани утвердження української мови як державної, а результати мізерні. Очевидно, що у таких умовах питаннями утвердження національної гідності українців мають зайнятися патріотичні сили.

Після занепаду ролі Народного руху України у нас немає впливових патріотичних політичних партій. Вони не працюють серед нашого громадянства, лише перед виборами згадують про свій електорат. Звідси висновок: питаннями національної гідності мають постійно займатися громадські організації, насамперед Товариство “Просвіта”, яке в умовах чужих держав готувало українську людину до національного державотворення. Ідеться про роботу безпосередньо в населених пунктах, мешканці яких не мають інформації про справи в нашій державі. Треба орієнтуватися на людей, які уболівають за майбутнє України! Постійна роз’яснювальна робота дасть змогу створити потужну патріотичну партію, якою ще двадцять років тому був НРУ.

До мешканців сіл і містечок не надходить патріотична преса. Навіть мешканці Львівщини не мають змоги слухати передачі радіоканалу “Культура”, дивитися культурно-просвітницькі передачі на столичному телебаченні. Окрім того, українське радіо не працює в готелях і студентських гуртожитках. Чому такі питання не турбують місцеві патріотичні сили, надрепів від області, які не забувають за будь-якої нагоди демонструвати свій патріотизм?

Особливу увагу треба приділити патріотичному вихованню нашої молоді, адже державна влада переконана, що за 200 млн грн, які передбачені на реалізацію розробленої Концепції, всі громадяни України стануть патріотами. Гадаю, нині треба змінити стратегію виховання нашої молоді. У міжвоєнний період у Галичині працювало Товариство “Рідна школа”. Чи не час відродити його? Товариство мало б заповнити ті прогалини, які виникли в шкільній освіті з вини міністерства, очолюваного українофобом. Мабуть, доцільно створити суботні школи, щоб наші діти змогли вивчати справжню історію свого народу, її героїчні сторінки. При таких школах доцільно заснувати бібліотечки патріотичної літератури.

Нарешті, ще один не використаний ресурс. Колись передове студентство працювало на канікулах серед селянства, у містечках. Про це варто подумати патріотичним молодіжним організаціям (Студентському братству, Молодіжному рухові та іншим).

Виховання національної гідності нашої людності визначить стратегію розвитку українства на тривалий період, нейтралізує вплив антиукраїнських сил, сприятиме орієнтації нашої держави так, як диктують національні інтереси.

Чому ж українці, великий за чисельністю європейський народ, дозволяють так зневажати себе? Вражаючий приклад з українофобом на міністерській посаді. Навіть дехто з оточення президента не може втриматися від публічного висловлення зневаги до цього не лише псевдополковника. Проте все залишається без змін. Чому? Якщо їхні звинувачення умотивовані, тоді українофоб і злочинець не може засідати в Уряді! Якщо такі заяви голослівні, то названі чиновники мають відповісти перед судом! Ні перше, ні друге не вчинене. Дві правди чи відверте лицемірство?

Ще більше переймає інше. Чому українці не дають рішучої відсічі бородатому циніку, який нахабно плює нам у вічі? Невже ми, європейська нація, не маємо національної гідності? Невже ми терпітимемо українофобію під національним прапором, що утверджений чинною Конституцією як Державний Прапор України?

Чи можливе таке в інших європейських державах? Що було б у Польщі, якби міністр зневажив польську націю, спробував паплюжити польську історію? Що було б у Німеччині, якби федеральний міністр “відлучив” від німецької нації баварців? Чому ж у нас попри протести громадськості у міністерському фотелі сидить політикан, який заперечує право галичан називатися українцями, вилучає героїчні сторінки з національної історії, щоб школярі не знали про велику звитягу військ гетьмана Івана Виговського над сотисячною московською ордою під Котликом 1659 року? Чому в підручниках не згадують про самовиддану боротьбу героїв Крут проти більшовицької навали під командою царського підполковника Муравйова? Чому учням не дають можливості вивчати на уроках твори наших письменників про Великий Голодомор 1932—1933 років, що організував Сталін укупі з Кагановичем?

Якщо офіційно заперечують сталінський геноцид українців, то виходить, що влада в руках послідовників того кривавого диктатора. Чи таке можливе в інших країнах? Чи можемо допустити, що до влади в Ізраїлю прийшли послідовники Гітлера? Ні, бо євреї вміють захищати свої національні права: про найменший прояв антисемітизму вміють дізнається весь світ. Чом не приклад для нас, українців? Чи не пора поставити на такий самий рівень як боротьба проти антисемітизму боротьбу проти антиукраїнізму (українофобії)? Коли Верховна Рада України ухвалить закон про захист суспільної моралі, в якому буде правове трактування *українофобії* (*антиукраїнізму*) як *злочину проти українського народу*? Contra spem spero! (Без надії сподіваюсь!). Такий закон може схвалити парламент, який виражає інтереси українського народу, турбується про його майбутнє.

Сьогодні на президентському сайті можна прочитати проект Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання населення на 2013—2017 роки. У ньому зазначено: “Патріотичне виховання населення спрямоване на забезпечення цілісності, соборності України, що є серцевиною української національної ідеї”.

Особливо зацікавлює таке положення названого проекту: “Патріотичне виховання покликане дати новий імпульс духовному оздоровленню народу, формуванню в Україні громадянського суспільства, яке передбачає трансформацію громадянської свідомості, моральної, правової культури особистості, розквіту національної самосвідомості...” Зауважмо, що у цьому положенні про національну незалежність — жодної згадки. Недогляд авторів проекту, державна позиція, чи зневага національної гідності кожного українця, права державотворчої нації?

Нема сумнівів, що проект Концепції готували не тільки особи, далекі від ґрунтовного розуміння самої проблеми. Інакше не

з’явилося б таке твердження: “Як і сам патріотизм, патріотичне виховання носить конкретно історичний характер. Патріотичне виховання населення на сучасному етапі — це комплексна, системна, цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім’ї, школи, інших соціальних інститутів щодо формування високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про своє благо і народне, готовності до розбудови демократії, виконання громадянського і конституційного обов’язку із захисту національних інтересів, прагнення цілісності, незалежності України, сприяння єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві”.

Насамперед зауважимо, що патріотичне виховання не *носить* конкретно історичного характеру, а має такий характер. Слово “носити” доречно було вживати тоді, коли воно стосувалося використання колгоспного майна для власних потреб.

Якось дивно у другому реченні звучить “почуття вірності”. Чи не йдеться про відданість? Нелегко пояснити різницю між патріотичною свідомістю і любов’ю до Батьківщини, адже патріотизм — це любов до Батьківщини! Загляньмо в будь-який словник — переконаємося. Зв’язок патріотичного виховання з турботою про своє благо також змушує задуматись. Чи не виходить так: державний чиновник, який розбудовує власну дачу за високим парканом, сприяє патріотичному вихованню суспільства? А вже писати про “виконання громадянського і конституційного обов’язку” недоречно, адже громадянські обов’язки записані в Конституції, цебто конституційний обов’язок і громадянський обов’язок — це те саме. Признаюся, ніяк не збагну, чому патріот має лише прагнутися незалежності України, а не відстоювати її так, як герої Крут, яких уже не згадують у підручниках з історії. У проекті можна прочитати і про “програмний метод”. Хіба творці Концепції не знають, що такого метода немає? Очевидно, йдеться про комплексний метод.

Після прочитання останньої сторінки дійшов висновку, що проект писали знавці езопової мови: намагалися формулювати речення так, щоб інші не второпали суті. Приміром, пишуть про “трансформації громадянської свідомості” і “розквіт самосвідомості”, а про національну свідомість не згадують.

Як зрозуміти положення про “патріотизм у період становлення нації”? Про яку націю йдеться? Невже українська нація тільки почала “становитися”? До речі, такий патріотизм характеризується досить чітко: “Патріотизм у період становлення нації — це любов до Батьківщини, свого

Ми, представники української патріотичної громадськості й опозиційних політичних партій, що входять до Комітету опору диктатурі, вшановуючи пам’ять десятків мільйонів безвинних жертв кривавого більшовицького терору, засуджуємо облудливу комуністичну ідеологію та витворений її носіями тоталітарний і авторитарний режими, що панували на українській землі в роки советської влади. Водночас висловлюємо своє обурення політикою олігархічно-кланової антинародної влади в сучасній Україні, яка, живучи “по поняттям”, послідовно утискає громадянські та політичні права й свободи. Сьогодні, як і в безправні роки соціалізму та кучмізму, в Україні знову з’явилися політ’язні. Ми вражені цинізмом, з яким висуюють обвинувачення недавнім керівникам Української держави та лідерам і активістам патріотичних організацій. Зокрема Прем’єр-міністрів України в 2005 і 2007—2010 рр. Юлії Тимошенко, міністрів внутрішніх справ у 2005—2006 і 2007—2010 рр. Юрію Луценку, міністрів екології в 2007—2010 рр., члену Центрального Правління ВУТ “Просвіта” Георгію Філіпчуку. “Свободівців” і “тризубівців” засуджують за руйнування монумента катові народів Сталіну.

Володимир ЛИГА,
м. Львів

Неподалік від Львова уздовж траси Львів—Самбір розкинулося селище міського типу Великий Любін із близько п’яти тисячами населення. Здавна, ще за часів Австрійської монархії, у ньому завжди вирувало національно-культурне і духовне життя. Цьому сприяли Українська Греко-Католицька Церква і осередок товариства “Просвіта”, заснований 21 травня 1897 року.

У ті далекі часи в селищі ще не було Народного дому і члени “Просвіти”, серед яких було багато молоді, збиралися в оселі заможного селянина, який мав великий будинок, або у садибі пароха місцевої церкви. Там відбувалися перші концерти, вечорниці, вистави.

1909 року у Великому Любені посеред села на Оболоні відбулися перші в Горолицькому повіті (районі) народні фестини.

Із плином часу, коли національно-культурне життя набирало шораз більшого розмаху, виникла потреба у будівництві Народного дому, в якому можна було б зосередити всю просвітнянську діяльність.

Виділ (управа) осередку товариства “Просвіти” звернувся до селян з проханням про добровільні пожертви на будівництво Народного дому. Кожен свідомий українець (а це більшість мешканців села) відгукнувся на цей заклик і жертвував хто скільки міг грошей, відриваючи від своїх мізерних статків останній грейцар. Зібравши невеликі кошти, громада села придбала земельну ділянку і будівельні матеріали та власними силами у 1935—1936 роках збудувала невеликий Народний дім, у якому члени “Просвіти” проводили національно-виховну, патріотичну, освітянську й духовну роботу в умовах поневолення і переслідувань. До читальні “Просвіти” потягнулася молодь. У Народному домі почала працювати бібліотека, в якій нараховувалося понад п’ятсот примір-

РЕЗОЛЮЦІЯ мітингу громадських і політичних опозиційних організацій Луганщини в День пам’яті жертв політичних репресій

Організатор мітингу — Луганське обласне об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка.

Місце проведення — Луганський Сквер Пам’яті.

Взяли участь обласні і міські організації: “Просвіти”, партії “Всеукраїнське об’єднання “Батьківщина”, “Всеукраїнське об’єднання “Свобода”; “Фронт змін”, Української народної партії, “Українська платформа “Собор”, Конгресу Українських Націоналістів, Міжнародної організації “Об’єднання Українських Націоналістів (державників)”, Товариства українців, примусово вивезених із Польщі — “Ватра”, “Права справа”.

Мітинг-реквієм розпочався з молитви за убієнних, виголошеної священиками-просвітнянами о. Михайлом Ющишиним (УГКЦ) і о. Петром Савчуком (УПЦ КП). Серед промовців на мітингу — просвітняни Оксана Бальсевиченє — донька героя боротьби за волю України, священика, поета, художника, бандуриста, бандурника о. Миколи Сарми-Соколовського), Олександр Кобзев, Ірина Магрицька, Володимир Семистяга, о. Петро Савчук, о. Михайло Ющишин, донька репресованого батька зі Сватового, фронтовика в роки Другої світової війни Антоніна Мороз. Резолюцію мітингу зачитав голова Луганського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Володимир Семистяга.

Як бачимо, політика Януковича й К* — це політика відродження сталінщини з її беззаконням і тиранією. Загроза репресій нависла навіть над українською мовою, яку антинародні депутати-“регіонали”

та комуністи з одіозним міністром Табачником усіляко намагаються принизити через надання російській мові статусу другої державної. Переслідування українства триває і в Росії, де днями ліквідо-

Народний дім у руїні

ників книг, що на той час було багато.

Осередок товариства “Просвіти” став матір’ю таких громадських організацій, як “Сільський господар”, “Сокол”, “Пласт”. “Союз українців”. При читальні “Просвіти” організовано кооперативний магазин, молочарню. Словом, новозбудований Народний дім став осередком всього національно-культурного життя українців селища.

1939 рік — дні чорної реакції. Після завоювання Польщі двома агресорами — фашистською Німеччиною і Радянським Союзом — у Західну Україну прибули з так званою “визвольною” місією комуністичні більшовики, які відразу ліквідували товариство “Просвіта” як ворожу їм націоналістичну організацію; багато просвітнян заарештовано і розстріляно у тюремних казематах або вивезено у сибірські концтабори на каторгу. Народний дім почали називати клубом, перетворили його на осередок комуністичного виховання і пропаганди “щасливого” радянсько-колгоспного життя. У виборі цього “щасливого” життя ніхто з радянських керівників не подбав, аби замість невеликого обшарпаного літами Народного дому побудувати новий просторий Будинок культури.

1990 року, коли Україна стала незалежною державою, знову відновилося національно-культурне і духовне життя. Почали відроджуватися колишні громадські суспільно-культурні й політичні товариства і організації. У Великому Любені утворено товариство української мови імені Тараса Шевченка, відроджено осередок товариства “Просвіта”, поживалася робота в старому Народному домі.

Про побудову Будинку культури знову ніхто не подбав.

І ось уже понад п’ять років цей старий обдертий будинок, що колись був народною будовою

вано Асоціацію українців Російської Федерації.

Водночас ми усвідомлюємо, що брутальні дії антиукраїнської влади викликані її безсиллям керувати державою, бо можновладці й не думали виконувати свої передвіборні обіцянки. Вони прийшли до влади з метою самозбагачення, не маючи жодної національної ідеї та конструктивної програми. Замість очікуваного “покращення життя сьогодні” українці поринають у морок свавілля й насильства, моральної деградації й зuboжіння. Тому актуальне завдання опозиції, громадськості, всіх патріотів нашої держави — зупинити владну сваволлю і скинути на смітник історії антиукраїнського Президента і його оточення. Зробити це можна, лише об’єднавшись.

Тиждень тому в Києві на Всеукраїнському форумі опозиції досягнуто довгоочікуваної згоди про об’єднання патріотичних сил. Започаткований у центрі процес важливо розвивати й на місцях. Численні громадські організації національно-патріотичного спрямування найближчим часом також зберуться на об’єднавчий форум.

У єдності — наша сила! Разом — переможемо!

Слава Україні! Героям слава!

Утвердити справедливість

Провладна упередженість і політична заангажованість нашої судової системи вбиває віру українців у справедливість. Заплющивши очі на факти й докази, українська Фемида судить опозиціонерів і не звертає уваги на видимі порушення законів можновладцями. Засуджено й колишнього міністра навколишнього середовища Георгія Філіпчука, який на вимогу уряду став на захист державних інтересів у справі повернення Україні газоносного шельфу Чорного моря. Нині за це його судять.

Кілька десятків народних депутатів України (див. “Слово Просвіти” число 15/2012, “Галицька Просвіта” число 19/2012) вимагають від Апеляційного суду м. Києва скасувати несправедливий вирок Солом’янського райсуду щодо покарання Г. Філіпчука. Вимогу підтримала вся “Просвіта”. До цієї апеляції приєднався голова Івано-Франківського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Степан Волковецький.

Апеляційному суду м. Києва

Клопотання

Звертаюся до Вас у справі Г. Філіпчука. Вироком Солом’янського районного суду від 5 квітня 2012 року Філіпчука Г. Г., міністра навколишнього природного середовища в уряді Ю. Тимошенко, визнано винним у вчиненні злочину і призначено йому покарання у вигляді 3 років позбавлення волі. Г. Філіпчук засуджений “за перевищення влади і посадових повноважень” у діях, пов’язаних із розірванням угоди між урядом України і компанією “Венко” про розробку шельфу Чорного моря. Але ж відомо, що відповідне рішення ухвалив уряд і міністр Г. Філіпчук виконував його, як і належить робити профільному міністру.

Особисто знаю Г. Філіпчука як активного політичного, державного і громадського діяча, відомого науковця, який брав активну участь у державотворчих процесах ще до проголошення Незалежності України і зробив вагомий внесок у справу розбудови держави.

Не бачу жодних юридичних підстав для такого вироку. Навпаки, діяльність Г. Філіпчука в цьому напрямі розцінюю як таку, що захищає державні інтереси (компанія “Венко” відбирала в держави за безцінь шельф Чорного моря) і заслуговує пошани і подяки від держави.

Тому прошу як колишній державний службовець I рангу, один із тих, хто проголошував державну Незалежність України, виконати гідно свій службовий обов’язок відповідно до закону і власної совісті та скасувати рішення Солом’янського районного суду, яке, очевидно, має політичний, а не юридичний характер.

Із надією на це та з повагою до Вас,

Степан Васильович ВОЛКОВЕЦЬКИЙ, народний депутат України (I, II скликань), голова Івано-Франківської обласної ради (1992—1998) та адміністрації (1995—1997) Надзвичайний і Повноважний Посол України в Грузії (1998—2003) і в Азербайджанській республіці (2005—2008), депутат Івано-Франківської обласної ради.

м. Івано-Франківськ

Засновано Премію імені Анатолія Погрібного

Всеукраїнське товариство “Просвіта” заснувало Премію імені Анатолія Погрібного, яка щороку присуджуватиметься за вагомий внесок у справу українського національного відродження, розвиток української публіцистики, утвердження державності української мови та подвижницьку просвітницьку діяльність в ім’я України.

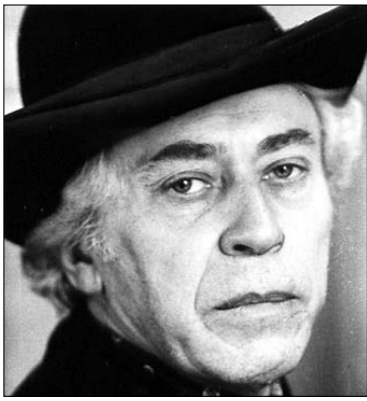
Згідно з рішенням Центрального Правління ВУТ “Про-

світа”, першими лауреатами премії імені Анатолія Погрібного за 2012 рік стали:

Василь Андрійович МАРУСИК, журналіст Національного радіо.

Галина Іванівна ДАЦЮК, автор публіцистичних книг, головний редактор “Радіо “Культура”.

Петро Якович АНТОНЕНКО, заступник головного редактора газети “Слово Просвіти”.

Упорядник і автор
літературно-критичних розвідок
лауреат Національної премії
ім. Т. Шевченка
Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ

*Поетів дар
(як всі дари, гіркий). —
Всю недоцільність
віршів розуміти.*

Є. Плужник

Особистість графічно виразна: світоглядно, психологічно, естетично, стилістично. І водночас, хоч як дивно, важко піддається вичерпній характеристиці: свідчення складності.

Як поет, напрочуд самотній, ні на кого не схожий. Вільний від впливів, хоч і близький до неокласиків. Але ця близькість органічна, а не навіяна. Попри те, що поет в одному з віршів намагався дистанціюватися від “арбітрів метру й еллінського хисту”.

Так, Плужник явище рідкісне в тому сенсі, що вчителів його визначити важко. Поет без витоків? Малоймовірно. Окремі призвища Плужник згадує. Про решту можемо тільки здогадуватися. Та коли б і знали їх поіменно, навряд чи це додало б розуміння.

Всі домішки й “сторонні” тіла не лишили по собі виразного сліду. Цебто розчинилися в магії чи пак плавильні цієї вкрай напруженої і самозосередженої душі. Хоч як це й звучить гучно, коли йдеться про поета, який називав себе смутнооким мрійником, хлопчиком тихим і лагідним.

Інші були в означеннях категоричнішими: романтик, песиміст, скептик, скептичний песиміст, навіть радикальний скептик і трагічний іроніст. Найдивовижніше, що все це правда. Але правда й те, що правда не вся. Це тільки свідчення різної міри набли-

Євген ПЛУЖНИК
(1898—1936)

Доцільність віршів

ження до загадкового мінералу, який утворився внаслідок взаємодії різних чинників, зокрема й літературних. Намагання озвучити поіменно його чудернацькі краплі, лінії, розгалуження, візерунки.

Може, найточніше висловився Рильський: “поранене серце”.

Одне з найуживаніших слів Плужника — біль. То вже за ним ідуть — тиша, тишина, утома, малість, покора. У сумі вони й створюють мікроклімат життя, бідного на факти, багатого за інтенсивністю внутрішньої роботи.

Плужник — поет парадоксів. Він декларує рівновагу, щоб приховати свою невірноваженість, нурт чуттів і думок, загнаних у глибини свідомості. Чим більше він твердить про спокій, тим менше йому віриш. Центральний нерв його поезії — агонія “маленького людського сер-

ця”. Вона в безсмертній гармонії з революціями та війнами — так вигукує Плужник у “Галілеї”. Не квапмося з ним погоджуватися. Це сарказм відчаю, який скористався окличним знаком як щитом. Насправді ж Плужник збиткується над собою й над нами — усім потрясінням протиставляв *реальне страждання реальної свідомості* (В. Державин).

Поза сумнівом, це страждання підсилювалося ще й сухотами — бичем родини Плужників. Загострювало і без того гостру реакцію на жорстокість і кров епохи. Людська смерть для Плужника — обвал світу. Вселенська катастрофа.

Ці макротрагедії у мініформі вражають тим більше, що подані відсторонено, нарочито спокійним тоном. Але це спокій на грані зриву, що й сталося в “Галілеї”, де навіть відсутність рими в окре-

мих строфах увиразнює загальний стан збудження. Драматургія цієї чи не найкращої української поеми, як і “кадрованість” фабульних віршів Плужника — від його захоплення театром. Та передусім, звичайно ж, від фенотипу, зокрема налаштованості зору на чужу біду, що сприймається як своя. Плужник знав за собою більше, ніж міг сказати:

*Може, й поети лиш ті,
Що за юнацтва вже сиві...*

У цій інтенсивності болю, не завжди озвученого, але завжди присутнього, відчутного навіть у затаєності, промовистому і в латентних формах — розгадка поміченого: *абсолютної природності* поета. Біль унеможлиблює фальш. Тому Плужник — “найлаконічніший з українських поетів” (Л. Новиченко).

Він і це пояснює з властивою йому ширістю: “Що менше слів,

Був це хлопчик лагідний і тихий,
Як сосновий у безвітря ліс...
(Для якої радості і вітхи
Кожний з нас у дні прийшов і ріс).

А сімнадцятий минув, зустрінув
Наречену, — кулю за Дніпром.
— Обертайся, земле, без упину!
Припасайте, припасайте бром!

Ах, цей хлопчик лагідний і тихий,
Що над степом ранній біль простер!
Для якої радості і вітхи
Кожний з нас приходять і росте?

Зціпив зуби. Блідий-блідий!
За байраком село палало.
Хтось прикладом у спину, — йди!
— Вас чимало!

Сухо чмихнув старий наган
(Перша нота нової гами...)
Надвечірній лягав туман
Над житами.

Хтось один засвітав матчиш.
На тачанки! — й шукай, де знаєш!
Поле, поле!
Чом ти мовчиш,
— Не ридаш?

Сіра мжичка за вікнами. Ніч...Кімната.
І сьогодні таке, як вчора...
Перегортаю Рабіндраната
Тагора.

Крізь щілини віконниці ніч знадвору:
Доле людська, чудна яка ти, —
На сторінках чужого твору
Правду свою шукати!

Мудрости не вивчитись чужої,
Треба помилятися самим.
...Скільки слів лишилося від Трої,
Що забрав собі на оди Рим?

А проте вчитайтесь в кожному кому,
Всякий промовлятиме рядок:
Краще помилятися самому,
Ніж чужих навчившись помилок!

Яка нудьга мережити рядки...
Дарма, що жар думок у них розлитий!..
Поетів дар (як всі дари, гіркий) —
Всю недоцільність віршів розуміти.

Візьмись вогнем — і раптом прохолонь,
Засхни чорнилом на якомусь вірші...
Чудний вогонь! —
Щоб не сказати гірше...

Мрії від серця відтяв, —
Корінь виснажують віти.
...Мало прожити життя, —
Треба життя зрозуміти.

Може, й поети лиш ті,
Що за юнацтва вже сиві...
...Мрії ж мої золоті,
Мрії ж мої нещасливі!

Дівчинку здивав колись маленьку
Там, де землю Дніпром розколого:
Вибирала з води у жменьку
Синє золото...

І таке тоді небо було безкрає.
Поможи мені, дядю, трошки!..
...А в самої очей немає —
Волошки.

Гей, дівчатко! Найкраща з моїх химер!
Чи далось ж тобі те золото!
...Вже мені не сміятись тепер
По-старому, безглуздо-молодо...

Це закон: замруть червоножили, —
Розірвється рівна низка днів;
Проведуть до тихої могили
Кілька душ знайомих і рідні.

Хтось покине славу і достатки,
Хтось сухоти дітям і борги...
Як у друзів не заробиш згадки,
Може, не забудуть вороги!..

Але ж ти усіх рівняєш, плито,
Написом різьбарського пера:
Народився був N.N. тоді то,
І тоді то вмер... etc...

Цвітуть думки, а на слова скупіше...
Я знаю сам — расту. Міняю лист.
...Нехай, кому не ліньки, пише,
Що от, мовляв, запеклий песиміст...

Я ж почуваю так: скажу — бо мушу! —
Хоч щось своє, неказане ніким;
Коли рядкам якимсь звирати душу, —
Тільки таким!

Ніч... а човен — як срібний птах!..
(Що слова, коли серце повне!)
...Не спіши, не лети по сяйних світах,
Мій малий ненадійний човне!

І над нами, й під нами горять світи...
І внизу, і вгорі глибини...
О, який же прекрасний ти,
Світе єдиний!

Як все живе, течуть піски пустелі,
Їх тихий шелест, як і плеск води,
Чарує душу... Мрійнику, гляди! —
Найкраще чути їх з-під стелі.

Тож не пакуй валізку! Мап не руш!
Умій закрити очі і чекати, —
Може й твоя з тих багатющих душ,
Що вміють всесвіт слухати з кімнати.

В. Підмогильному

Стала ніч над горами. Затока
В безгомінні сірім пригаса...
Лиш одна зоря, бліда й висока,
Маревні вказує небеса...

Час спокою... а душа в тривозі...
О, дитя налякане й слабе!
В тиші цій, що стала на порозі,
Страшно їй підслухати себе!

Дві паралелі, два меридіани —
І от квадрат. Живи! Твори! Вмирай!
Тут тверді тінь. Тут, трепетний і тьмянний,
Замкнувся світ. Тут — Тигр, Євфрат і Рай.

Настане час, — і ти обрешеш Єву...
Час промине, — і мир утратиш ти...
І переступиш грань (уявну чи чуттєву)
Якоїсь довготи чи широти.

І буде знову: два меридіани,
Дві паралелі — квадратів рай.
І тверді тінь...І трепетний та тьмянний
Безсмертний світ...Живи! Твори! Вмирай!

Стережися неба нічного!
Порожнечі його німій
Мало зору твого, і много —
Якщо душу відкриєш їй!

Зачарує. Приспить. Зруйнує.
Звідки?... Нашо?... Навік... Кудись...
...І м'ятеться, м'ятеться всеу
Твій бентежний дух...
Стережись!

то висловитись легше”. Його лаконізм — лаконізм струмка, що сам пробиває собі єдино можливий шлях: той, який дозволяє ландшафт. Внутрішній струмок чуттів рухається таким же чином, інстинктивно намагаючись найзручнішу дорогу, і поетові лишається тільки зафіксувати їх, не вельми переймаючись при цьому — добре це чи погано. Звідси улюблений прийом — пуант, уривання рядка, спазматичність мови, нервовість рефлексій, оберти на відтінках емоцій, нюансування, характерність особливої, плужниківської інтонації, яка прозу обертає на чисте золото поезії — імпресіонізм у його персональному вияві. Ці 8-ми і 12-ти рядкові імпресії виконані з високим артистизмом.

Плужник з такою впертістю не називає убивців і убійних (“А хто з них винний, а хто з них правий! — З-під однакових стріч!”), так настирливо вживає

окличні знаки, які несполучні з демонстрацією тихості, малості й покори, що його вознесений у філософський принцип індивідуалізм сприймається — парадоксальним чином! — як вияв непокори. Це було ніби соло, що протидіяло, вступало у конфлікт з хоровим співом. Воно звучало тим виразніше, що різко виділялося своєю несхожістю. Можливо, не стільки бунт, як внутрішній жест, імпульсивна реакція на звірства доби.

Кожен з коротких віршів — трагедія в мініатюрі. Це було і в Тичини, Фальківського й інших. Але тільки в Плужника ці трагедії постають як вияв тотального безглуздя з огляду на призначення людини. Плужниківський трагізм вловлюється у самій фактурі цих віршів, у їх усиченому прийомі, що його Рильський назвав “системою короткого удару”.

Плужник бунтує не тільки супроти неприйнятної недоско-

налої дійсності, а й проти недосконалості людини, отже, таких як сам — не героїв і не жертв. “У дужих дні — немов слухняна глина”, — каже поет. Він ніби змирився зі своєю слабкістю. І все ж лишає за собою право на вдосконалення: “Мало, мало хотінь! Сили”. Жест сприймається як прагнення розірвати коло. З найбільшою силою воно втілювалося в “Галілеї”.

Ця поема — поетичний пік Плужника. Тут він зводить порухи з реальністю і собою. Усе, що фрагментарно означилось у попередніх віршах, постало в єдності протиріч, характерних для почерку поета. І це при всіх перепадах: від напускного смирення, іронії, самокатування — до виклику й гордині, страждання й болю, протесту й крику відчаю. Ця grimуча суміш вихлопнута з такою рідкісною ширістю, що перехоплює подих. Повтори, за кільцьованість багатьох строф увиразнюють спазматичність

сповіді людини, яка хоче, щоб її почули.

Окремі уривки навертають до біблійних текстів:

Так буде:
Прийдуть дужі, щасливі люди,
А земля така й не така:
І машини прекрасні всюди,
Й без мозолів кожна рука.
І ось сядуть вони
на квітчастих луках,
І розступиться час.
...І в крові, на Голготі в муках
узрятъ нас...

У цій поемі явлена прекрасна відвага відвертості. Ламаність графіки, за якою болісне шукання істини у пору великого потрясіння.

О ні!
Не копійки брудні!
Дайте шматочок щирості!
О, коли б серцем вирости
До безмежної, як біль, тишини!
Подовжений останній рядок дає майже фізичне відчуття отієї безмежності.

Але мовчки проходять вони,
Кожний кожному завше далекий...
Так, це те, що мучило Плужника усе його коротке життя: самотність як круглосирітство, гостре відчуття відчуження між людьми.

На думку В. Державина, жодному з поетів світу не вдалося так природно висловити почуття нудьги, зневіри й безнадії, як це вдалося Плужнику. Але й бунт. Специфічний, плужниківський: “Вірю — сльоза одинока каліки важить більше, ніж промови, баланси і тисячі віршів і драм”. Але й сарказм: “Ах, ця безсмертна гармонія — Революція, голод і війни, і маленького людського серця агонія”.

Як поет напрочуд чутливий, Плужник передбачив свою дочасну смерть:

І все частіш пустиня снігова
Мені ввижається...
Витай, пустине!
Там, у тій соловецькій пустині й увралася ця рідкісна (і не тільки в українських вимірах) нота.

Що серця рано дізнані утіхи!
Що думки пізно зважений тягар!
Минулося! Живи німий і тихий...
Пригадуючи, мар...

Оце й усе, що дні тобі лишили:
Утома, зморшки та старі листи.
...Ах, досвіде, розраднику немилий,
Навіть запізнений — завжди дочасний ти!

Що менше слів, то висловитись легше.
Горни, поете, їх замети цілі!
Гасай у колесі своєму, векше...
Ах, марний біг! Ах, марний труд без цілі!

Що висловиш? Чужої голови
Про людське серце домисли готові?
Сум світовий
В масштабі повітовім?

Твори!
Твори!

Минають дні... Минають літа...
Серце змінам відкриє...
І сум не такий, і радість не та...
Гай-гай, Геракліте!

Ах, мудрість цитатна — мудрість гірка!
Вона не горами двига!
...Чого ж ти ждеш? — Мерщій до бюрка:
Там — книга.

Гортай, гортай, гортай сторінки
Давним-давно пожовтілі!
...Ти ж був молодий...Ти був стрункий...
Сила буяла в тілі...

Але ж пливуть, минають літа...
Час і горами двига.
...І сум не такий, і радість не та...
І тільки незмінна книга!

На широком ведеться світі:
Пожадане щастя — ген-ген!
...Так прийшов на щасливі Таїті
Нешасливий Гоген.

Ось він світ, що душа жадала —
Споконвічний простоти край!
...Вістря пензля, мов лезом кинджала,
серце власне тамуй і край!

Ось вона, глибина остання,
Всіх чуттів первина!

...Повертає він з полювання...
Зустрічає його вона...

Достигають плоди і строки...
Невблаганна старість іде...
Світе тихий! Світе широкий!
Леже людей!

Прозрівай! Прозираєш, Гогене!
Ти — на грані. Ти — сам. Твори!
О, прозоріння благословенне,
На межі нової пори!

Просявай же обрії дальні!
...а коли догориш —
Він повісить тебе в ідальні,
Неминучий Париж...

І очиці мружачи ситі,
Позіхатиме, — voila!
...Золоті, далекі Таїті...
Заповітна земля!

Ах, флейти голос над рікою —
Цей синій день і даль, і ти!
З тобою, світлою такою,
Як голос флейти над рікою,
Так легко навмання пливти.

Пускай же човна за водою
В роздолля синявого дня!
Це ж захват — бути молодю;
Це ж спокій — плисти за водою;
Це ж безум — жити навмання!

Мовчи! Я знаю. За всіма словами —
Холодний смерк, спустошені сади...
Це наша пристрасть стала поміж нами,
Нас розлучаючи назавсідги!

Шалій, шалій від розпачу сп'янілий!
Що розпач той?! Річ марна і пуста!
...Як пізно ми серця свої спинили!
...Як роз'єднали рано ми уста!

О друже мій! Останні трачу сили,
В країні тій уявній живучи,
Де образ твій, утрачений і милий,
Де голос твій...
Мовчи!
Мовчи!
Мовчи!

Вона зійшла до моря. Хто вона —
Навіть самій їй байдуже віднині...
...Хіба ж не всі ми — єдності луна
В скороминушій і пустій відміні?

Лінивий рух, — і ось під ноги ліг
Прозорий вінчик — кинута намітка,
І на стрункім стеблі високих ніг
Цвіте жарка, важка і повна квітка —
Спокійний торс, незаймано-нагий!

Спадає вал... Німують береги...
І знову плеск... І затихає знову...
То пальцями рожевої ноги
Вона вгамовує безодню бірюзову.

І відкрива обійми їй свої
Ця велич вод, усім вітрам відкрита, —
Здається, повертає Афродіта
У білий шум, що породив її!

Суди мене судом твоїм суворим,
Сучаснику! — Нашадки безсторонні
Простять мені і помилки й вагання,
І пізній сум, і радість передчасну, —
Ім промовлятиме моя спокійна ширість.

Галілей

(Уривок з поеми)

Ах, ця осінь!
Це з нею постійно так:
Стисне серце в малий кавалок, —
І ось дні —
Наче сірий тифозний барак,
А за вікнами плями галок.

Гей, спокійні, досвідчені! Всякі!
Ви!
Чиї щелепи мов обценьки!
— Я тихенький, тихенький...
Тихіш од трави.
Взагалі я дуже тихенький.

Не потрібно, звичайно, такої брудні
Тим, що мають нервову систему хорошу!
Ну, а я, хто обідає раз на три дні,
Інакше не можу!

Може, й справді такий обиватель я,
Що весь біль мій — пальто без вати;
Тільки ж, може, це з того, що я відтіля,
Де закон — не по разу вмирати!

Що я можу про себе сказати ще?
Бути щирим — не всім зуміти! —
Хіба те, що під сірим вечірнім дощем
Десь на розі вити б і вити.

Так, як вие на місяць голодний вовк,
Дужий прашур собаки!
Не замовк,
Не замовк,
Не замовк,
Не замовк,
Голос споминів всяких!

Крізь минуле і кожну хвилину нову,
Крізь кохання чую і книгу —
Ау-у! —
вовчий вигук.

Так, як вие дикун чорношкірий десь
У байдужі вуха природі...
Ах, я знаю, дикун той сховався увесь
В моїм серці насподі!

Так, як вили колись і мої діди,
Називаючи вий цей співом,
Коли співів чужих сліди
Заливали червоним пивом!

Гей!
Та тільки ж тихенький я...
І мені потихеньку вити
В мертві вуха нудних киян
Під осінній холодний вітер...

І такий я злидений увесь,
І убого мені, убого...
І Тичина, і Рильський, й Олесь...
І нікого-нікого...

Ну, кому розповім я про ранній біль
І про віру мою у біль цей,
Коли мрія загальна — щоб вісім неділь
Та на одному тижні зряду!

Та й не треба нікому ніяких слів:
Мільярд дев'яносто чотири промови!
Головне — заробив і з'їв,
І щоб трошки здоровий!

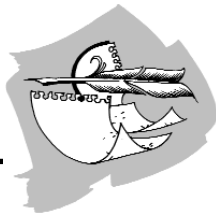
Ну, на чорта, встромившись в сівке пальто,
Комірком затуливши шию,
В гущу давніх повій і нових авто
Десь на розі безглуздо вию:

— Нехай буде воля твоя,
Часе мій,
На землі натовленій цій!
Комашинка маленька я
На твоїй байдужій руці...

Ой, упали ж та впали криваві роси
На тихенькі-тихі поля...
Мій народе!
Темний і босий!
Хай святиться твоє ім'я!

Хай розквітнуть нові жита
Пишним цвітом нової слави!
Гей, ти, муко моя свята,
Часе кривавий!

Убійним синам твоїм
І всім тим,
Що будуть забиті,
Щоб повстати в безсмертнім міті,
Всім
Ім
— Осанна!

Микола ТОМЕНКО

Практичний вік

Кажуть, важко чесному прожити у підступний, у практичний, вік. Як не вмієш доокруж ходити — то вважай, що ти — не чоловік. Обженуть тебе на перегонах. Ті, хто був близьким, — стають чужі... Моторошно — мчать кудись вагони, у яких не видно ні душі... Я не з тими, хто і рве, й хапає, хто під себе топче, щоб іти... Є велика Правда, котра знає істину великої мети. І за все приходить час розплати, як би ти себе не маскував... Залишається не те, що встиг у з я т и, а лиш те, що людям ти в і д д а в.

Скрина
Світлій пам'яті брата Євгена

Я відкрив віко старенької матиної скрині. Крейдою та олівцем записано там день, місяць і рік народження моїх сестер і братів. А я не пам'ятаю їх. Одного лише брата залишила мені та війна, що пошкутильгала на його нозі у могилу...

Підняв одну одежину, другу, а на дні скрині залишився сувій полотна, який колись мати білила біля річки.

Сувій матиного смутку так і залишився ніким не розмотаним...

Камінь

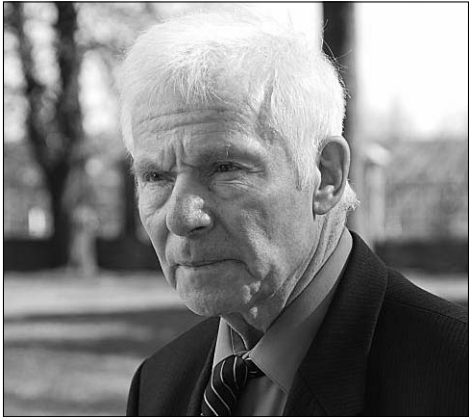
Тут мати часто прала сорочки і біла по каменю важким дерев'яним праником, а камінь слухав лише, зморщивши своє опукле чоло.

Я ніби й зараз бачу, як гойдаються на шворці мої полотняні штанці,

Я світ собі на плечі весь завдав

Микола Томенко народився 25 травня 1937 року в селі Ярославка Шполянського району на Черкащині. Звідси вирушив у великий світ. Згодом писав: “В моїм селі, що пахне чебрецями, // Де стежка загубилась між отав, — // Я перше слово вимовив там: “мама!” // І світ на плечі весь собі завдав”.

Закінчив Київський державний університет ім. Тараса Шевченка. Працював у видавництвах, редакціях газет і журналів, у Міністерстві культури і мистецтв. Автор близько двох десятків книжок поезій, прози, п'єс, пісень, серед них “Дика груша”, “Між берегами днів”, “Вишневий цвіт”, “Дорога до хліба”, “Трудова книжка матері” та ін. Провідні композитори України створили на його вірші понад 60 популярних пісень. Микола Данилович — заслужений діяч мистецтв України, лауреат літературних премій ім. Гулака-Артемовського, ім. В. Мисика, ім. Д. Луценка. 30 травня о 18.30 у Київському будинку художника відбудеться літературно-мистецький вечір, присвячений 75-літтю письменника, на який він гостинно запрошує всіх охочих.

і, як постріли, чую удари праника по важкому білому полотні...

Іду до каменя — до річки мого дитинства... до річки материних дум, куди попливли її сила і врода...

А камінь такий же, як і тоді, — тільки морщинок побільшало на високім його чолі... Його оберігають зелені багнети осоки і гострі списи очерету...

А він, мабуть, усе ще чекає коли прийде до нього моя мати і застелить його червоним з веселими півнями РУШНИКОМ...

На вигоні
Світлій пам'яті брата Євгена

На вигоні — майдані мого дитинства — кожен камінчик, кожен рівчачок, ба навіть кожен будяк,

який колов мені ноги, — рідні. Корова наша любила ходити в шкоду, і я пильнував за нею, в той час, як хлопці додивлялися під деревом сні... Сидів лелека біля комина, і, здавалося, кликав снідати. Та одного разу, проснувшись, я здивувався — сонце вже підбилося височенько, дивлюсь — на вигоні пасуться якісь залізні потвори із чорними хрестами... Не пам'ятаю всього до ладу, тільки пригадую: коли випав глибокий сніг, заховали корову в стіг соломи. Коли ж уранці ми просили молога — на віях матері затремтіли сльози. На тому місці, де стояла наша корова, лежав великий закривавлений багнет...

Сидять дід із бабою під розквітлою грушею і мовчки дивляться на ворота, що мають ось-ось відчинитися: і ввійде найдорожчий гість — молодість.

Марії

А ти така ж красива, як тоді, коли з тобою стрілись, наче вчора. Літа — немов лебідки по воді, де залишились мрійні осокори.

А ти така, неначе й не було і хвилювань, і довгих днів розлуки — стоїш, немов тополя за селом, і вслід за вітром простягаєш руки.

В тобі — і материнський сміх, і плач, в тобі — моя надія і тривога. Якщо ж я словом ранив, — то пробач, пробач, бо не простить мені дорога.

Я буду йти у вітер і в грозу і повертатись буду в снігопади, та не забуду я твою сльозу в ясну хвилину шемної розради.

Ніби і не жив на цьому світі. Не дивуйтесь, справді-бо це так... Стільки зацвітав і млів у житті вже під охорону взятий мак.

Ніби й не мої текли ці ріки, ніби й не гасав я по землі. Відлетіли вже кудись навіки світлі мої радощі й жалі.

Ніби й не мені у білій хаті, як гуляв у буйнім цвіті май, низько так схилившись, рідна мати ніжно промовляла “Уставай...”

А сама лягла, лягла навіки У червону — аж пекучу — синь... Тільки це не відійде навіки... — буде в серці вік носити син.

3 неопублікованої
книги малої прози
“Коріння блискавки”

Не поспішайте

Не поспішайте. Зупиніться. Подайте їй руку — он край дороги бабуса стоїть, аж до землі зігнулась... Усе життя своє довге перейшла, а дорогу перейти не може...

Старий лелека коло теплого комина
Малим, було, зустрічав корову з череди, зелена трава на подвір'ї, ясла, до яких ми прив'язували корову. Сіно духмяне в яслах. Мама з дійницею поспішає... А коло комина, ще теплого, завжди стояв старий лелека і, здавалося, крилом підкочував під себе круголиподного місяця, який шойно-шойно освітив маму і корову, і телятко з білою цяточкою на лобі... і мене з потрісканими за день ногами, які хтозна-коли бачили взуття...

Тату, півник співає!

Тарасові

Уже далеко було за північ. Солодко спалось. Коли чую: — Тату, півник співає! Стільки здивувань було, стільки радості світилось в оченятах дитини... Я підсунув стілець, на якому лежав годинник, — стрілки показували початок четвертої ночі... — Чуєш, тату, півник співає. Я піду до нього!

Я реально оцінив ситуацію і чомусь аж лоскітливо зробилося під самим серцем. Не від того, що півник співає, а від того, що він збудив емоції в душі дитини. Коли ще почувеш у кам'яному мішку міста, щоб півник проспівав...

Та й, зрештою, не так далеко ми з сином втекли від міста — всього-на-всього були в Будинку творчості, де поруч хазяйновиті люди тримали кіз, кроликів, курей...

Півник співає! Чув, як музику, синочкові слова. Півник своїм нехитромудрим кукуріканням збудив зорю, збудив дитячу увагу, розбудив моє дитинство...

Електрички, машини, мотоцикли... Все це реве й гуде... А ось півник — співає... Отже, є вічна потреба його слухати. Навіть серед ночі.

Не дочекавшись ранку, синок вибіг на двір і поніс крихти хліба півникові...

Хай рев поїздів, гул машин, реактивних літаків повік-віки не заглушить голос півника, аби діти від радості прокидалися і будили нас: — Тату, півник співає!

Побіліть мене

А тепер я постаріла. Три стовпи підпирають мою стіну знадвору. Три стовпи підпирають мою стіну зсередини. Три свічки залишилися на покуті, три ложки спочивають у полив'яній мисці, і три тіні щоденно приходять до мене... А я ще й не збираюся падати, бо: люблю мені та мило, коли сонечко припікає, коли ластівки шебечуть під стріхою, коли квіти цвітуть під вікна-

ми, коли на мою призьбу сідають тіточки і лузають зернята на свята...

Ой, не збираюся! Хай ще лелеки висидять діточок своїх у мене коло комина — тільки ж побіліть мене, побіліть, ну, хоч перед святом, бо як же, таки як не є, хоч старенька, а все-таки — хата.

Мати збирала насіння

Мати збирала насіння мальв, чорнобривців, айстр і туго зав'язувала у вузлики — кожне окремо, та й клала у мисник, аж на ту верхню полицку, де веретена старі валялися, клубочки якісь, цівки, старі заіржавілі цвяхи... Були там ще й минулорічні вузлики... Мати, хоч би як була заклопотана, ніколи восени не забувала зібрати насіння — ще за тепла, ще за сонечка. Стане, було, під хатою і тре у долонях сухі головки квітів, що вже відквітували своє...

Поспішала мати, щоб не висіялося в землю те насіннячко... Ми й не уявляли своєї чепурненької хати без мальв, чорнобривців, півоній, айстр, кручених паничів...

Стільки тих вузликів зав'язала мати у своєму житті! А стільки квітів зійшло!..

А тієї теплої осені квіти осипались... насіннячко впало в землю... Вперше... без мами...

Десять ще й досі, мабуть, лежать ті вузлики, ніким не розв'язані...

Чуже горе

Вмирала дитина. На руках у матері. І рочку ще не було. Ні ради, ні поради. Безсилі обоє, батько й мати. А воно ж ще таке крихтіненьке, як стеблиночка в полі. Хилить безсило голівку. Хилить...

— Ди-ти-ино-о! — вирвалося у батька, і він упав на дерев'яне ліжко, уткнувся головою в подушку, щоб не чути було того крику, і бив важкими, як камінь, кулаками об дерев'яні дошки, ніби заганняв у них своє горе, як непіддатливі цвяхи...

Рипнули двері, на що ніхто не звернув уваги... Мати притискувала до грудей дитя, що тануло, як свічка...

А на порозі — старці... Певне, вони все зрозуміли... Постояли мовчки, постояли і понесли у своїх великих порожніх торбах велике людське горе по всій Україні...

А батько більше не кричав. І не забивав уже в сухі дошки своє горе — він ніби відпливав кудись далеко-далеко... На якійсь біло-білій хмаринці... Солодка млюсть розливалася по всьому тілу...

А чийсь голос з-за спини: — І де то було? — Не вчора і не сьогодні. Було. На Україні...

По дорозі у вічність

По дорозі у вічність йшло двоє: Сонце і Тінь. Тінь мала звичку забігати наперед, коли Світло йшло в роздумах про квіти й дерева...

Тінь першою прибігала до Струмка. І першою пила ту мить, яку Природа творила віками. Та від того вона не переставала бути Тінню.

А Світло на коромислах радості розхлюпувало з повнісіньких відер щастя, заливало землю щебетом птахів, а з чашечок тюльпанів частувало перехожих...

Свято берегинь роду

Марія КОВАЛЬЧУК,
м. Івано-Франківськ

Обласні об'єднання “Просвіти” і “Жіночої громади” цього річчя свято матері провели в актовій залі Івано-Франківської церкви Царя Христа.

Свято благословив отець Йосафат, а розпочалося воно з гайки “Весна воскресла”, яку виконали вихованці музичної школи № 1 під керівництвом відомого просвітянського тріо Вівчаренків. Маленька Ромочка Микитчук із Городенківщини грала на бандурі, на якій колись грала її бабуся. Тетяна Бечка з Угринова, яка взяла на виховання четверо дітей, раділа виступам своїх улюбленців.

Наталочка Нечитайло до свята видала свою збірку віршів “Народжується день”, деякі з них уже покладено на музику, їх на святі виконала Юлія Гробельна. Власну музичну композицію представила Вероніка Терешук.

Зі святом усіх привітали голова обласної організації “Жіноча громада” Михайлина Боднар, представник литовської культури в Калуші Вітаутас Вайтекаукас і голова обласної “Просвіти” Степан Волковецький, котрий розповів, що “Просвіта” опрацьовує проект Нової української родини, який передбачає проведення Прощі в останню неділю червня у Маріямполі, єдиному містечку в Україні, яке носить ім'я Пресвятої Богородиці.

Мандруймо, єднаймося, борімося!

Марта ГРИНДА,
член ради Галицького
райоб'єднання “Просвіти”,
м. Львів

Щорічно з настанням весни розпочинає традиційні мандрівки Галицьке об'єднання “Просвіти” зі Львова. Нині шлях проліг до Закарпаття. Наша делегація — 49 учасників. Організувала мандрівку секретар об'єднання Марія Козак, очолив делегацію голова районної “Просвіти” Стефан Горечий.

В Ужгороді нас радо зустріли голова Закарпатської “Просвіти” Володимир Піпаш і його заступник Олег Голик. Закарпатські побратими організували екскурсію, під час якої ми поклали квіти до пам'ятника Тарасові Шевченку, вклонилися першому президенту Карпатської України просвітянині Августину Волошину. Потім була зустріч у Народному домі.

Володимир Піпаш розповів про історію і сьогодення закарпатських просвітян. Від Галицької “Просвіти” сказав слово Стефан Горечий, колишній політ'язень, український патріот, виступили письменник Павло Чучка, політ'язень зі Львова Богдана Филипчук, представник Ліги жінок Мирослава Кушнір, старший науковий співробітник Музею Грушевського у Львові Ольга Манюк.

Ми відвідали Ужгородський замок — одну з найстаріших історико-архітектурних пам'яток Закарпаття, де нині Державний Закарпатський краєзнавчий музей, Кафедральний Хресто-Воздвиженський собор та інші історичні місця.

Краса Карпат полонила нас, додаючи снаги до нових мандрів.

Надія КИР'ЯН
Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

“Зацвіла коло хати зірка // нахилив важку голову сонях // жовті стерні сурмлять і сурмлять...” — словами з поезії Миколи Воробйова українська артистка Галина Стефанова, лауреат багатьох премій, розпочала вечір, присвячений Дню матері, який організувало ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

Це була справжня магія високих мистецтв: музики, художнього слова і певною мірою образотворчого мистецтва, оскільки поезії Миколи Воробйова “малювані”, хоч не пензлем, а словом. А всі учасники дійства — люди високопрофесійні, творчі, справжні ентузіасти своєї справи. І головна дійова особа — солістка Надія Боянівська, на жаль, більше відома за кордоном, ніж в Україні, володарка “кришталевих голосів”, як говорять про неї, а вона вважає, що пісню розмовляє душа. І камерний симфонічний оркестр під орудою відомого диригента Сергія Дідка, лауреата міжнародних конкурсів. І один з оркестрантів Максим Бережнюк, який віртуозно володіє більш як п'ятдесятьма духовими народни-

Коли пісню розмовляє душа

ми інструментами, продемонстрував частинку свого таланту — виконав мелодію на пан-флейті й сопілці. І чудові артистки-колеганки Надії Боянівської Оксана Гордієць і Ганна Булуй.

Галина Стефанова тонко дібрала і створила колажі з поезій Миколи Воробйова й талановито

прочитала їх — не знаю, чи звучали вони десь так красиво й доречно, як на цьому концерті. Глядачі ніби побачили, як “хата до хати червоне яблуко котить // поспіталася світло золотими рогами // вогонь поліно струга... // журавлиним горлом дихає відро... // вітер вікна скубе // тріпотить по

шляху, піднімаючи листя”, а мати сидить собі сама і згадує дітей, яким матір “кому холодно, кому вітряно // кому вітряно, кому ніколи // навістити нікому” (вірш “Навістити матір”).

Концертний репертуар складався з українських народних пісень, серед них широковідомі, популярні, які в сучасному аранжуванні дипломанта багатьох фестивалів Андрія Шустя прозвучали дивовижно по-новому: “Чорні брови, карі очі”, “Ой чие то жито, чий то покос”, “Туман яром по долині”, “Ой у вишневому саду та й соловейко щебетав”. І менш відомі загалом, з репертуару Надії Боянівської. Але всі вони — перлини, відшліфовані чудовими майстрами.

Концерт відбувся в Малому залі Палацу “Україна”, зал був переповнений, а настрої після концерту — піднесений, натхненний. Адже душа кожного, попри життєві негаразди й проблеми, потребує високого й красивого, що дає людині мистецтво.

Саме такі концерти треба транслювати на радіо, телебаченні замість примітиву, яким нас щодня годують.

Бажаємо артистам нових визначних успіхів і досягнень!

Сергій ДОВГАЛЬ,
голова Дніпропетровського
(Січеславського) об'єднання
“Просвіти”
Фото автора

Січеславці вшановують пам'ять Івана Манжури

Пишного, який докладає чималих зусиль для вшанування пам'яті невтомного фольклориста.

Січеславські просвітяни щороку в травні вшановують пам'ять Івана Манжури. Цього разу заходи розпочалися з Севастопо-

польського парку в обласному центрі біля імпровізованої (місце справжньої достеменно невідомо) могили з пам'ятником Іванові Манжури. Завітав сюди з Рубанівського і Василь Пишний, який відправив панахиду.

Зі словом-посвятою виступила просвітянка, науковий співробітник музею “Літературне Придніпров'я” Наталя Василенко, яка протягом тривалого часу досліджує творчість Івана Манжури. Пісенний гурт “Голоси України” під орудою Марка Намуса виконав низку пісень. Усім присутнім подарували книги з народними піснями в записках Івана Манжури, сучасними музичними творами на його слова та посвятами йому.

До речі, значну частину свого життя цій темі присвятив і багаторічний голова Січеславської “Просвіти” нині покійний Володимир Заремба. Саме його перу належить повість про Івана Манжуру. Володимир Іванович долучився і до відкриття в обласному центрі меморіальної дошки етнографу і фольклористу.

Нещодавно у Рубанівському відбулося традиційне свято поезії, присвячене Іванові Манжури, а в музеї “Літературне Придніпров'я” експонується тематична виставка.

Запорозькі козаки на Прикарпатті

Алла ЄГОРОВА,
прес-центр Запорізького об'єднання
ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

Народний хор “Запорозькі козаки” та делегація Запорізької “Просвіти” на чолі з Олегом Ткаченком відвідали Івано-Франківськ із нагоди святкування 350-річчя міста. Запорозьців зустрів художній керівник Івано-Франківського хору “Червона калина” Володимир Зварун. Творча зустріч відбулася в Народному домі Івано-Франківської “Просвіти”.

Франківці показали гостям музеї: писанки і народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського в Коломиї, визвольної боротьби ім. Степана Бандери в Косові, Івана Франка у Криворівні, Національний заповідник “Давній Галич”, Гошівський монастир та інші визначні місця краю. “Запорозькі козаки” виступили в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу, Івано-Франківському коледжі Львівського національного аграрного університету, поспілкувалися з просвітянами Галича (голова Галицького раймісь-

коб'єднання “Просвіти” Олександр Береговський), Болехова (голова міськоб'єднання Богдан Мельник), села Тяпче Долинського району (голова Долинської районної організації “Просвіти” Василь Олійник) та Калуша.

Делегація Запорізької “Просвіти” взяла участь у святкуванні 350-річчя Івано-Франківська, а народний хор “Запорозькі козаки” став учасником міжнародного етнографічно-фольклорного фестивалю “Родослав”. Місцева влада Івано-Франківщини сприяла просвітянам під час їхньої подорожі.

Франківці підтримали ініціативу народного хору “Запорозькі козаки” щодо збору коштів на виготовлення та встановлення пам'ятника в Запоріжжі до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка. Голова запорізьких просвітян Олег Ткаченко подякував галичанам за гостинність і розповів про щире вболівання спадкоємців запорізьких козаків за долю української держави та її мови. Голова Прикарпатської “Просвіти” Степан Волковецький зазначив, що обмін культурними здобутками та досвідом між східними та західними регіонами України дуже важливий.

У Болехові біля Ратуші

Правічний голос землі

Уляна ВОЛКОВСЬКА
Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

За словами генерального директора Центру Світлани Долеско, виставка викликала неабиякий резонанс серед відвідувачів, особливо зацікавилася молодь та іноземні гості.

А все почалося випадково. Юрій Мирко відвідав виставку кераміки, де його увагу привернули світліни різноманітної глини у природному стані. Вона видалася йому красивішою, досконалішою за самі керамічні вироби, що були на виставці. Майстер замислився над тим, що ми поверхово використовуємо ресурси, даровані нам землею. Відтоді Юрій почав досліджувати глину. Згодом до нього приєдналися однокласники Дмитро Білокінь та Сергій Казьмін, яких цікавила музика та керамічні музичні інструменти. Так виникла спільна ідея поєднати звуки землі й повітря. Розпочалася архівна робота. Майстри шукали вже відомі музичні інструменти різних культур, досліджували інструменти з глини, а найцікавіше — створювали власні. Тож на виставці кожен експонат — своєрідна авторська робота. Під час відкриття вони організували імпрізований концерт на оригінальних інструментах, серед них — утар, шивайя, маракаси, діджеріду тощо.

Діджеріду — духовий інструмент аборигенів Австралії, який має дуже широкий тембральний діапазон. Він був популярний у 80-х роках ХХ століття у шаманів. Завдяки цьому інструменту людина входила в транс. Використовують його у духовних школах, щоб досягнути досконалості, злитися з природою, для

У багатьох міфологіях ідеться про те, що Бог створив людину з глини. І не дарма. Глина має не тільки чудодійну силу й неймовірні властивості, а й неповторне звучання. Це ніби живий організм, який справді має душу, це — музика землі. Ось візьміть у руки глиняну окарину (зозулицю)... Відразу відчуваєте мову давнього музичного інструмента, таїну часів Трипілля і дихання землі. Про це — в Центрі української культури та мистецтва на виставці “Музика Землі”. Тут переконуєшся, що музика глини має не просто дивовижні тембральні відтінки, а й несе в собі глибинний духовний пласт тисячоліть. Ось колекція керамічних музичних інструментів із багатьох країн світу. І всі вони втілені в українській опішнянській глині. Створили цю колекцію Юрій Мирко, Дмитро Білокінь та Сергій Казьмін.

медитації. Діджеріду схожий на сопілку, його створили як прототип містичної райдужної змії.

Є тут і класичний китайський інструмент сюнь (сюань), йому понад 7 тисяч років. За легендою, винайдений він дивним способом із давньої металічної мисливської зброї. Під час полювання давні люди об’язували мотузкою камінь або шматок

глини і кидали його на сопілку, коли камінь летів, то видавав свистячий звук. Людина здогадалася зробити отвори різного розміру, щоб отримати різне звучання.

Найстаріший інструмент колекції — гатам. Він нагадує горщик для води. Його використовують як барабан. Важливу роль відіграють мотуз’яні підставки-

круги під глиняними горщиками, які регулюють звук. Тож якщо під керамічний інструмент покласти таку підставку, звук буде дзвінкішим і виразнішим.

Уду — це африканський глиняний барабан-горщик, який видає низький протяжний звук. За віруваннями африканців, це мова предків. Також представлена окарина — музичний інструмент, притаманний багатьом культурам, зокрема й українській. Окарина в перекладі означає “гусеня”, бо форма інструмента нагадує голову гусеняти. У глибоку давнину зозулиця використовувалася для поганських обрядів і свят. До речі, у світі, зокрема в Італії, Австрії, США, традиційно відбуваються фестивалі, присвячені окарині.

Загалом на виставці понад 50 найрізноманітніших модифікацій інструментів. На жаль, типowo українських тут немає. Але хлопцям запропонували створити колекцію суто українських музичних інструментів, тож наступна колекція вражатиме.

Олег ТКАЧЕНКО,
голова оргкомітету фестивалю,
голова Запорізького
обл’єднання ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

На березі Дніпра та Конки, славновісного козацького “Великого луку”, село Скельки Василівського району Запорізької області зустрічало гостей та учасників другого обласного фестивалю сільських дитячих хорових колективів “Співочий Степ” (організатори і засновники — Запорізьке обласне об’єднання “Просвіта” ім. Тараса Шевченка).

Різнороманіття пісень приємно тривожило душу слухачів. Кожен хоровий колектив доводив свою неповторність і майстерність. І лунала шира пісня над Дніпром.

Кваліфіковане журі було присіклиливе і врешті-решт визначилося з переможцями. Диплом за участь у фестивалі отримали: дитячий хоровий колектив “Єдина родина” с. Новомиколаївка, школа-інтернат (33 учасники), художній керівник Віктор Іванович Остапенко; дитячий хор української пісні “Джерело” комунального закладу “Верхньотернянський

«Співочий Степ — 2»

навчально-виховний комплекс”, художній керівник Людмила Миколаївна Копасова; хоровий колектив “Первоцвіт”, Скельківська ЗОШ, с. Скельки Василівського р-ну, хоровий колектив “Співаночка, с. Біленьке Запорізького р-ну, Біленьківська за-

сміливість та бажання перемоги”. Колектив наймолодших учасників, 1—4 класів Азовської ЗОШ І—ІІІ ст. Якимівського району, художній керівник Анатолій Семенович Янев, нагороджений експертною поїздкою на Кам’яну Могилю, що під Мелітополем. Володар першого місця — “Санджанці” Фруктовської сільської ради Мелітопольського району Запорізької області, зведений хор Фруктовської сільської ради (Фруктовська та Долинська школи), художній керівник Марина Аркадіївна Петрова, Тетяна Фокарді, які отримали головний приз фестивалю — експертну поїздку на острів Хортицю.

гальноосвітня школа І—ІІІ ступенів, художній керівник Маргарита Андріївна Преображенська та хор “Веселі нотки” Матвіївської ЗОШ-інтернат, с. Матвіївка Вільнянського р-ну, художній керівник Олена Анатоліївна Осипова, отримали дипломи “За

Третє місце посів хоровий колектив “Перлина”, м. Гуляйполе, КЗ “Гуляйпільська спеціалізована загальноосвітня школа № 3” (художній керівник Валентина Тимошенко), нагороджений експертною поїздкою у столицю Скіфії — Каменське городище, з

відвіданням усесвітньо відомої скіфської могили “Курган Солоха” та “Мамай Сурка”. Друге місце виборов хоровий колектив учнів 5—8 класів Азовської ЗОШ І—ІІІ ст. Якимівського району (38 учасників) художній керівник Анатолій Семенович Янев, нагороджений експертною поїздкою на Кам’яну Могилю, що під Мелітополем. Володар першого місця — “Санджанці” Фруктовської сільської ради Мелітопольського району Запорізької області, зведений хор Фруктовської сільської ради (Фруктовська та Долинська школи), художній керівник Марина Аркадіївна Петрова, Тетяна Фокарді, які отримали головний приз фестивалю — експертну поїздку на острів Хортицю.

Учасники та гості фестивалю посмакували козацьким кулішем і насолодилися показовим виступом гуртка бойового мистецтва школи “Спас”. Маленькі джури та козацата театралізовано, але по-дорослому вправно володіли козацькою шаблею, списом, шедро ділилися з присутніми своїми вміннями.

Прикрашали фестиваль витвори майстрів декоративно-ужиткового мистецтва.

Дитячий гімн України

Леонід АНДРІЄВСЬКИЙ,
директор видавництва “Криниця”,
народний художник України,
Шевченківський лауреат

Ювілейний творчий вечір Тетяни Майданович у київському Будинку письменників відкрився урочисто й святково. У виконанні молодшого хору “Зіронька”, яким керує Діана Жданова, прозвучала пісня “Країна Україна” із поетично-пісенної книги ювілярки “Калиновий птах” (2006), музику до якої написала композитор Людмила Левченко (Бутуханова).

Ця пісня у виконанні учнів музичної школи № 33 Солом’янського району міста Києва стала справжнім заспівом до всього поетичного вечора, якому Т. Майданович дала весняну назву “Повернення “Калинового птаха”. Читали і вірші з цієї книги: Богдан Миронов — учень 1-го класу школи № 178, Юра Залужний — учень 2-го класу школи № 57, К’яра Нестерак — учениця 2-го класу із Цюріха, Швейцарія, а учениці Київського гуманітарного ліцею Ольга Васюник і Маріам Галштян проінсценували діалог із поеми “Христос і Прометей”. Та найгарячіше слухачка зала все ж сприймала співаків із хорового відділення музичної школи № 33, яким керує заслужений діяч культури України, відмінник освіти Ірина Петрівна Жданова, що разом із виступом старшого хору “Сузір’я”, яким диригувала особисто, підготувала ще ціле “сузір’я” солістів: від першокласниці Ірини Михайлової (пісня “День народження”), учениць Діани Герейханової (пісня “Дівчинка і клен”), Діани Тихонюк (“Небеса над Києвом”) — до випускниць музшколи № 33, вже студенток музичного училища Юлії Пласюк (пісня “Калиновий птах”) та студентки музичної Академії Діани Жданової (“Пречиста Мати”). Майстерно й натхненно акомпанувала і юним співакам, і хоровим колективам Ольга Шевчук, багаторічний викладач 33-ї музшколи.

Як видавець, я знаю, як складно в наш час змістовній українській книжці потрапити до свого зацікавленого читача, до батьків і дітей, які шукають таку літературу, до вчителів та учнів у місті і в селі, адже тут і фінансові, й організаційні перепони, зруйноване книгорозповсюдження, брак коштів на рекламні заходи тощо. Чудове виконання учнями музичної школи № 33 пісень із книжки Т. Майданович “Калиновий птах” спонукало мене нарешті реалізувати давній намір — передати Всеукраїнському товариству “Просвіта” 500 примірників цієї книжки, яку випустило видавництво “Криниця”.

Це не перша дитяча книжка Тетяни Майданович. У “Веселці” побачила світ її збірка поезій “Квітневий дощ” та казки у прозі “Калина цвіте пізно”. У своєму монографічному дослідженні про творчість Т. Майданович “Така буде нам Україна, які у нас будуть серця” (післямова до поеми “Христос і Прометей”, 1999), я зазначав, що вона “ніколи не писала на догоду часу чи залежно від політичних обставин, вона не йде за модою в поезії на хвилі екстравагантних образних і формальних сучасних пошуків”, що це справжній талант, “який істинно український, бо працює для духовного зростання України”. Я захоплювався створенням нею особливим поетичним стилем, який з’явився із глибин народної творчості, — її оригінальною світською духовною поезією, що як “свіча ласкава”, “жива роса”. Поетеса вміє якимось дивовижним чином піднести людську душу в небо і допомогти їй утриматись там, навіть якщо тема її твору офіційна, суха, важка. Нехай же її “Калиновий птах” на міцних крилах летить по Україні, щоб досягти найвіддаленіших куточків, найактивніших шанувальників патріотично-духовного українського слова і пісні.

Фото Олександра Литвиненка

проти узурпатора Петра I, коли він почав ліквідувати козацькі свободи, давнини, як вони їх називали.

...І ось їде чумак Василь Нечепа (Петро) з валкою по Україні. “Краса яка. Увечері весь степ дивовижно змінюється: дихає, повниться пахощами, свіжий, широкий, як морські хвилі, вітерець з Дніпра ледве коливається на верхівках трави. Вся музика, що наповнювала день, стихає, і виникає інша... Іноді далекий крик птаха, як срібло, вибивається в повітря”. Чернігів, Ніжин, Прилуки, Пирятин, Лубни, Хорол, ріка Десна, Сула, Самара — аж до самого моря. Трави обіч дороги коням по гриву, далі коні — тарпани, промчали степом, орел ширяє у високості. Красива дорога. Але й важка. Розбійники напали на валку, і чумаки стають збройно до бою, і проти татарської ватаги також, і заподує Василь Нечепа шлях своїх предків. І — пісні. Пісні всю дорогу. Чумацькі, козацькі, родинні. А знає їх Нечепа... мабуть, більше за нього не знає ніхто. І впливається нам у серце Україна.

нинішніх — Володимира Перепелюка, кобзаря Георгія Ткаченка, кобзаря-лірника Павла Чемерського, Олексія Чуприка, лірника Антина Штепу... А загроза втрати рідної мелодії є, нині все українське топчється, знищується, його витісняє московська попса, всі оті шлягери, репи, де ні душі, ні змісту. І влада, на жаль, підтримує це. Українська історія обкрадена, обшмугана. Нечепа розуміє це й намагається обстоювати її.

Його концепція України — України героїчної, стражденної, творчої. І він звертається до її світочів, до її високих постатей. Найперше — до Шевченка. Оповідь про великого Тараса перевища його віршами, його піснями, автор розповідає про велику любов українців до свого генія, власні прозріння від Шевченка. Адже все те, що сказав Шевченко — правдиве, іноді про того чи того діяча, про ту чи ту подію ми прочитуємо фоліанти, де все заплутане, де все не ясне, а прочитуємо Шевченка, і все стає зрозумілим. Чи то буде Хмельницький, чи то Семен Палій, чи то Петро Дорошенко. Іноді зда-

нила Нарбута, і Григорія Верьовки, і композитора Анатолія Пашкевича, і патріарха Мстислава. Історія прадавньої держави України в народних піснях і думах постає з книги. І розповідає автор про прадавню Кам'яну Могилю, Мезинську стоянку, інші знайомі місця нашої Вітчизни, і все це знову й знову об'єднує пісня, автор веде мову від джерела українського музичного мистецтва до наших днів. Він розповідає молодим про кобзу, ліру (“Поради молодому лірнику”), найстаріші музичні інструменти, прихилиє до гри на них, передає свій досвід.

Василь Нечепа об'їхав із кобзою і лірою півсвіту, від Америки до Австралії, і всюди знаходила відгомін його пісень, і початкуючі маленькі українці починали перебирати струни і приструнки кобзи. У книзі близько десятка авторських моновиств, скажімо, я з великим зацікавленням читав “Історію прадавньої держави України в народних піснях і думах”.

Повторюю, книга Нечепи вельми актуальна в наші дні, в часи нової навали на Україну ворожих сил, вона кличе до національної свідомості, згуртованості, єдності.

Книжка Василя Нечепи багато ілюстрована, в ній вміщено низку робіт відомих художників: Марчука, Лопати, Клименка і ін., а також численні світлини. Іноді здається, що їх забагато, у когось може скластися враження про авторське самослав'я, самолюбівання. Але, по-перше, вони питома доповнюють текст, малюють краєвиди козацької садиби Нечеп і його околиці, та й цікаві самі по собі. Раджу кожному, кому трапиться на шляху книга “Рід козацький величавий”, придбати її або взяти в бібліотеці, вона відродить вашу українську пам'ять, збудить у серці гордість за землю, на якій живемо, за народ, до якого належимо.

Кобзар наших днів

Юрій МУШКЕТИК

Таку книгу могла написати тільки по-справжньому талановита людина. Тут і широта інформатики — простота енциклопедизм, і ліризм — цільність душі, і гранична правдивість. А ще — глибинний патріотизм, який їде від серця, любов до рідного краю, рідної землі, до отєї “малої батьківщини”,

без якої немає нас праведних. Її передали Василю Нечепі предки — діди та батьки, сусіди, добрі навчителі. Василь Нечепа закономірно пишається своїм козацьким родом, дідами та батьками, дядьками, тітками — всі вони відтіля, з козацького поля, від запорожців, від чумаків. Сло Носівка під Ніжином давнє, козацьке, там були дві козацькі сотні, й вони перші повстали

Але не тільки лірикою наповнена книга. Нечепа розповідає про своїх вчителів Олександра Сапігу, Леоніда Пашина, Олександра Корнієвського, Миколу Домонтовича і інших недавніх і давніх, великих майстрів, від них усіх він вчився гри на кобзі та лірі, вчився любові до рідної мелодії, і прагне, щоб ця музика не вмерла в Україні. Розповідає про

ється: навіщо це все переповідає Нечепа, адже ми все це знаємо. Але його оповідь входить у концепцію єдиної України, минулої, нинішньої і майбутньої. Її доповнюють авторські оповіді про інших знайомих людей: Олександра Довженка з піснями його матері й Олександра Білаша з власними піснями, і народних художників Івана Марчука та Да-

СЛОВО

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2012

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 68 в “Каталозі”

на 1 місяць

9 грн 37 коп.

на півроку

53 грн 37 коп.

на 3 місяці

27 грн 51 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО

Євген БУКЕТ

Заступник головного редактора
з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітницької роботи

Надія КИР'ЯН

270-55-57

Відділ культури

Микола ЦИМБАЛЮК

279-49-47

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК

Ірина СТЕЛЬМАХ

278-63-69

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ

278-63-69

Кореспондент

Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор

Петро АНТОНЕНКО

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ на
комбінаті “Преса України” у середу.

Зам. № 3301221

Наклад у травні — 25 500

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність

інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право

редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє

погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій

посилання на “Слово Просвіти”

обов'язкове.

Індекс газети

“Слово Просвіти” — 30617

